

**avocatul
copilului**
OMBUDSMAN

RAPORT TEMATIC

Analiza integrării drepturilor copilului în programele de studii ale Institutului Național al Justiției

AUTOR:

Anatolie MUNTEANU, Expert

COORDONATOR:

Vasile COROI, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului

A CONTRIBUIT:

Maria TALMAZAN, Consultantă principală, Direcția drepturile copilului

Acest raport a fost realizat cu sprijinul UNICEF în cadrul parteneriatului cu Oficiul Avocatului Poporului (Avocatul Poporului pentru Drepturile Copilului).

Conținutul raportului reprezintă doar punctul de vedere al autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora.

Cuprins

Abrevieri.....	4
Context.....	5
Metodologie	6
Capitolul 1. Formarea inițială	7
Clasificarea cursurilor în funcție de beneficiari	10
Repartizarea unităților de curs în funcție de grupul țintă abordat	11
Capitolul 2. Formarea continuă	15
Metodologia de colectare a nevoilor de instruire	15
Certificarea.....	16
Unele aprecieri calitative ale conținuturilor cursurilor	16
Capitolul 3. Formare formatori	20
Rețeaua de formatori. Domeniile de competență a formatorilor	20
Capitolul 4. E-instruire	23
Capitolul 5. Concluzii.....	26
Capitolul 6. Recomandări	27
ANEXA nr. 1. Tabel Curriculumuri incluse în Planul de formare inițială	38
ANEXA nr. 2. Tabel Cursuri incluse în Planul calendaristic modular de formare continuă pentru semestrul I și 2 a. 2024	57

Abrevieri

CDF	Centrul de Drept al Femeilor
CNAJGS	Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat
CNPAC	Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii
CP	Codul Penal
CPP	Codul de Procedură Penală
CSM	Consiliul Superior al Magistraturii
CSP	Consiliul Superior al Procurorilor
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
HELP	Programul de Educație în Domeniul Drepturilor Omului pentru Profesioniștii din Domeniul Juridic (Human Rights Education for Legal Professionals)
INJ	Institutul Național al Justiției
OAP	Oficiul Avocatului Poporului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
SI	Sistemul Informațional
SMC	Sancțiuni și Măsuri Comunitare
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (United Nations International Children's Emergency Fund)

Context

Potrivit Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52/2014, Parlamentul numește doi Avocați ai Poporului autonomi unul față de celălalt, dintre care unul este specializat în problemele de protecție a drepturilor și libertăților copilului.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului asigură implementarea, la nivel național, de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile, a prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului și ale altor tratate internaționale din domeniu la care Republica Moldova este parte. În activitatea sa, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului este asistat de o subdiviziune specializată din cadrul Oficiului Avocatului Poporului.

Institutul Național al Justiției este o instituție publică ce realizează formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror, formarea continuă a judecătorilor în funcție și a procurorilor în funcție, a grefierilor, a asistenților judiciari, a șefilor secretariatelor instanțelor judecătorești, a consultanților procurorului, a consilierilor de probațiune, a inspectorilor-judecători din cadrul Inspecției judiciare, a inspectorilor din cadrul Inspecției procurorilor, a avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat, precum și formarea inițială și continuă a altor persoane care activează în sectorul justiției, în cazurile prevăzute de legislație.

Instituția joacă un rol esențial în formarea și instruirea inițială și continuă a profesioniștilor din domeniul justiției, contribuind la consolidarea unui sistem judiciar profesionist, eficient și modern. Este foarte important pentru judecători, procurori, consilieri de probațiune și alți actori din domeniul justiției să fie la curent cu tendințele jurisprudenței constituite în raport cu cele mai înalte standarde (internaționale și regionale) în materia protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Pentru a asigura calitatea și continuitatea procesului de formare, INJ a dezvoltat mecanisme de selectare și formare a formatorilor, dar și a adaptat performanțele tehnologiilor digitale la organizarea procesului de formare la distanță.

În conformitate cu Planul de acțiuni al Oficiului Avocatului Poporului pentru anul 2024 și a Programului de Parteneriat încheiat între Oficiul Avocatului Poporului și UNICEF pentru anii 2023-2024, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a elaborat Studiul privind integrarea drepturilor copilului în curriculumul Institutului Național al Justiției (INJ).

Scopul studiului este analizarea și evaluarea programelor de formare inițială și continuă din cadrul Institutului Național al Justiției din perspectiva integrării drepturilor copilului și înaintarea recomandărilor de perfecționare a acestora.

Metodologie

Prezentul studiu a fost elaborat în baza unei metodologii de cercetare mixtă, care îmbină analiza calitativă a conținuturilor curriculare cu evaluarea cantitativă a volumului și structurii ofertei educaționale relevante pentru protecția drepturilor copilului în cadrul Institutului Național al Justiției (INJ).

Pentru componenta calitativă, s-a realizat o examinare sistematică a planurilor de formare inițială și continuă, de formare a formatorilor, a curriculumurilor disponibile public, precum și a platformei de e-learning a INJ. În acest sens, au fost identificate unitățile de curs și modulele care integrează tematici privind drepturile copilului, fiind analizate conținuturile, obiectivele de învățare, metodele propuse și nivelul de specializare al formatorilor. Studiul nu s-a extins asupra conținutului suporturilor de curs în forma și volumul elaborat de formatorii INJ, lăsând acest aspect în seama viitoarelor măsuri cu obiect de cercetare bine conturat.

Componenta cantitativă a vizat inventarierea tuturor curriculumurilor analizate, estimarea proporției acestora în raport cu totalul ofertei educaționale, determinarea numărului de ore teoretice și practice alocate tematicilor aferente drepturilor copilului, precum și compararea dintre numărul planificat și cel realizat de beneficiari la cursurile relevante.

Metodologia a presupus:

- **Revizuirea documentelor curriculare oficiale** disponibile public pe site-ul INJ, inclusiv planurile de formare inițială și continuă, curriculumurile detaliate și platformele de e-learning;
- **Analiza conținuturilor tematice** relevante pentru protecția drepturilor copilului, cu identificarea numărului de ore teoretice și practice alocate acestor subiecte;
- **Clasificarea unităților de curs** în funcție de grupul-țintă și de specificul abordării: copii victime, copii infractori, martori sau implicați în procese judiciare în altă calitate;
- **Consultarea metodologiei interne de elaborare a Planului anual de formare continuă**, care presupune centralizarea solicitărilor venite din partea Consiliului Superior al Magistraturii, Consiliului Superior al Procurorilor, colegiilor de selecție și evaluare, precum și din partea beneficiarilor direcți;
- **Utilizarea datelor statistice oficiale** puse la dispoziție de autoritățile competente în domeniul justiției și protecției copilului pentru argumentarea recomandărilor de ajustare curriculară.

Pornind de la constatările obținute în urma analizei curriculare și a cadrului de reglementare, a fost elaborat un capitol distinct care formulează recomandări pentru ajustarea și consolidarea ofertei educaționale a INJ în direcția unei mai bune integrări a dimensiunii drepturilor copilului. Aceste recomandări vizează, între altele, diversificarea tematicilor, intensificarea instruirilor interdisciplinare, dezvoltarea materialelor didactice specializate și introducerea unor instrumente de monitorizare a impactului formării asupra practicilor judiciare.

Capitolul 1. Formarea inițială

Formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror reprezintă una din condițiile obligatorii pentru numirea în funcțiile de judecător și de procuror pentru persoanele care nu au o vechime în muncă de 5 ani în specialitățile juridice prevăzute în Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului și în Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură. Durata cursurilor de formare inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror este de 18 luni¹.

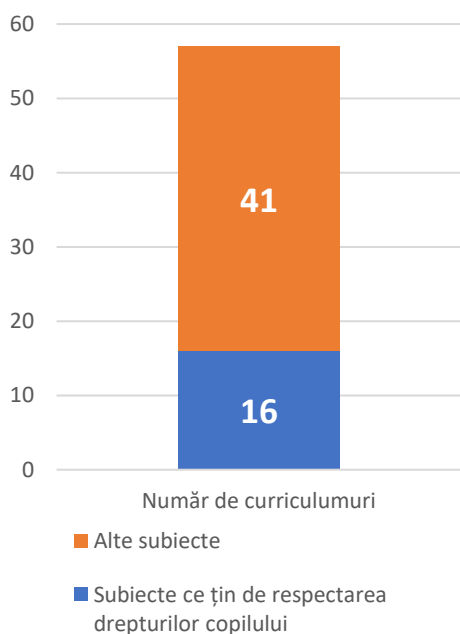
Procesul de formare inițială a judecătorilor și procurorilor în Republica Moldova este o etapă esențială în dezvoltarea profesională a acestora și are scopul de a le asigura competențele necesare pentru a îndeplini rolurile lor după accederea în funcția de judecător sau procuror. La nivel organizațional acest proces este asigurat de o subdiviziune specializată a INJ – Secția instruire inițială, din cadrul Direcției Instruire și cercetare.

La nivel funcțional, formarea inițială a candidaților la funcții de judecător și de procuror se realizează conform Planului de formare inițială și curriculumului aprobate de către Consiliul INJ după coordonarea, în modul stabilit de lege, cu Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor.

Instruirea se desfășoară în trei semestre:

- Semestrul I. Formarea abilităților profesionale prejudiciare.
- Semestrul II. Formarea abilităților profesionale la examinarea cauzelor în fond.
- Semestrul III. Stagiul de practică pentru funcții de judecător și de procuror.

Dintr-un număr total de 57 de curriculumuri accesibile în spațiul public, plasate pe pagina oficială a instituției², în 16, ceea ce constituie 28%, sunt abordate subiecte ce țin de respectarea drepturilor copilului. La rândul său, subiectele cuprinse în cele 16 curriculumuri sunt structurate în 562 de ore de formare (172 ore de curs și 390 ore practice) dintre care 176 ore, ce constituie 31,3%, (45 de ore de curs și 131 ore practice) sunt dedicate cu precădere drepturilor copilului.

¹ LEGE Nr. 152 din 08-06-2006 privind Institutul Național al Justiției, art. 13

² <https://www.inj.md/ro/curriculum>

După ramurile dreptului, subiectele abordate se atribuie la:

1. Dreptului penal și procedură penală (8)

- Reprezentarea învinuirii în instanța de judecată și participarea procurorului în procedurile non-penale;
- Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ;
- Controlul judiciar al procedurii prejudiciare;
- Problema calificării anumitor categorii de infracțiuni;
- Individualizarea pedepselor;
- Punerea în executare a hotărârilor judecătorești în materie penală;
- Conducerea și exercitarea urmăririi penale;
- Metodica investigării anumitor categorii de infracțiuni.

2. Dreptul civil și de procedură civilă, dreptul familiei (4)

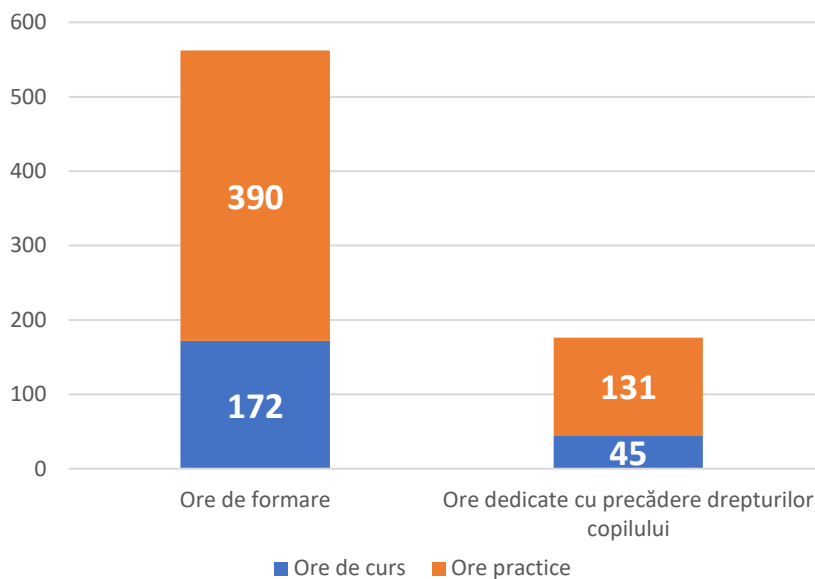
- Pregătirea cauzelor civile pentru dezbateri judiciare;
- Aplicarea măsurilor de protecție în cazul violenței în familie;
- Examinarea cauzei civile în litigii care rezultă din răspunderea delictuală;
- Examinarea cauzelor civile în litigii care rezultă din dreptul familiei (pentru instruirea prin activități simulative³);

3. Psihologie (1)

- Psihologie comportamentală și investigativă.

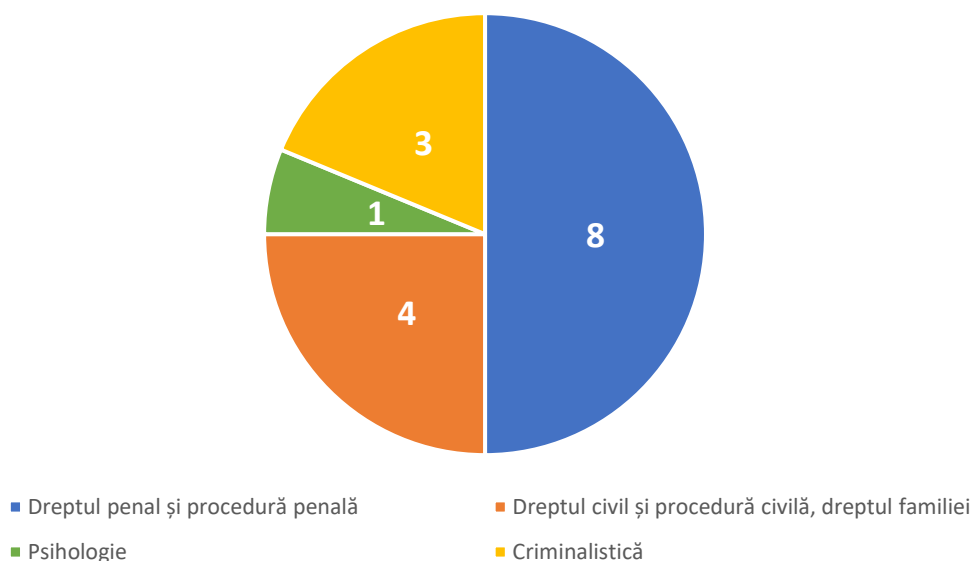
4. Criminalistică (3)

- Metodica investigării infracțiunilor contra vieții sexuale;
- Metodica investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor;
- Metodica investigării infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei.

³ Utimele trei subiecte, în varianta precedentă a Planului de formare inițială, erau incluse în curriculumul cu denumirea: Procedura înaintea primei instanțe/examinarea în prima instanță a cauzelor civile, care includea 40 ore ce de curs și 212 ore practice.

Subiectele abordate

Durata instruirii pe unitățile de curs variază de la curs la curs și constituie de la 1 oră de curs la subiectele: Perspectivile reintegrării sociale a minorilor față de care se aplică măsurile de constrângere cu caracter educativ (1 oră); **Aspecte introductive privind cadrul legal penal și procesul penal, privind măsurile de constrângere cu caracter educativ** (1 oră); Dimensiuni psihologice privind minorul implicat în procesul investigativ (1 oră), la 4 ore de curs pentru subiectele: **Caracterizarea generală** a infracțiunilor contra familiei și **minorilor**. Tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor (4 ore); Acțiuni cu caracter sexual săvârșite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani; Ademenirea minorului în scopuri sexuale (4 ore); Aspecte teoretice și practice privind procedura de examinare a cauzelor civile în litigii care rezultă din dreptul familiei (4 ore); Modalități speciale de audiere a martorului și a părții vătămate (4 ore).

Spre exemplu cursul: "Metodica investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor" este structurat în 4 ore de curs și 12 ore practice. Unul din conținuturile cursului își propune să ofere o "caracterizare generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor" și să descrie "tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor Articolul 201 – Incestul, Articolul 201/1 - Violența în familie, Articolul 205 Abuzul părinților și altor persoane la adopția copiilor, Articolul 206 Traficul de copii, Articolul 206/1 Utilizarea rezultatelor muncii sau serviciilor unei persoane care este victimă a traficului de copii, Articolul 207 Scoaterea ilegală a copiilor din țară, Articolul 208 Atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, Articolul 208/1 Pornografia infantilă, Articolul 208/2 Recurgerea la prostituția practică de un copil, Articolul 209 Atragerea minorilor la consumul ilegal de substanțe stupefiante, psihotrope și/sau de alte substanțe cu efecte similare, în total 10 componente de infracțiune. Conținuturile cursului de asemenea reflectă și alte subiecte, așa ca: Determinarea gradului prejudiciabil al infracțiunilor contra minorilor, conform elementelor infracțiunii; Evaluarea situației victimei și referirea la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică); Evitarea revictimizării.

Raportând volumul informațiilor cuprinse de conținuturi la timpul oferit formatorului pentru prezentarea lor este judicios a conchide că formatorul va fi nevoit să compacteze informațiile pentru a respecta cerințele de timp.

Revenind la cursul "Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ", este necesar a menționa, că anumite aspecte ale acestui subiect pot fi concretizate sau dezvoltate și în alte conținuturi ale altor cursuri cum este spre exemplu cursul: "Individualizarea pedepselor" (4 ore de

curs și 12 de ore practice în total), cu conținutul - Aplicarea pedepsei penale conform criteriilor generale de individualizare a pedepsei penale (4 ore de curs), în care se abordează subiectul: Individualizarea pedepsei aplicate minorului, și cursul "Punerea în executare a hotărârilor judecătorești în materie penală", cu conținutul în care se abordează subiectul: Sancțiuni și măsuri comunitare aplicate minorilor.

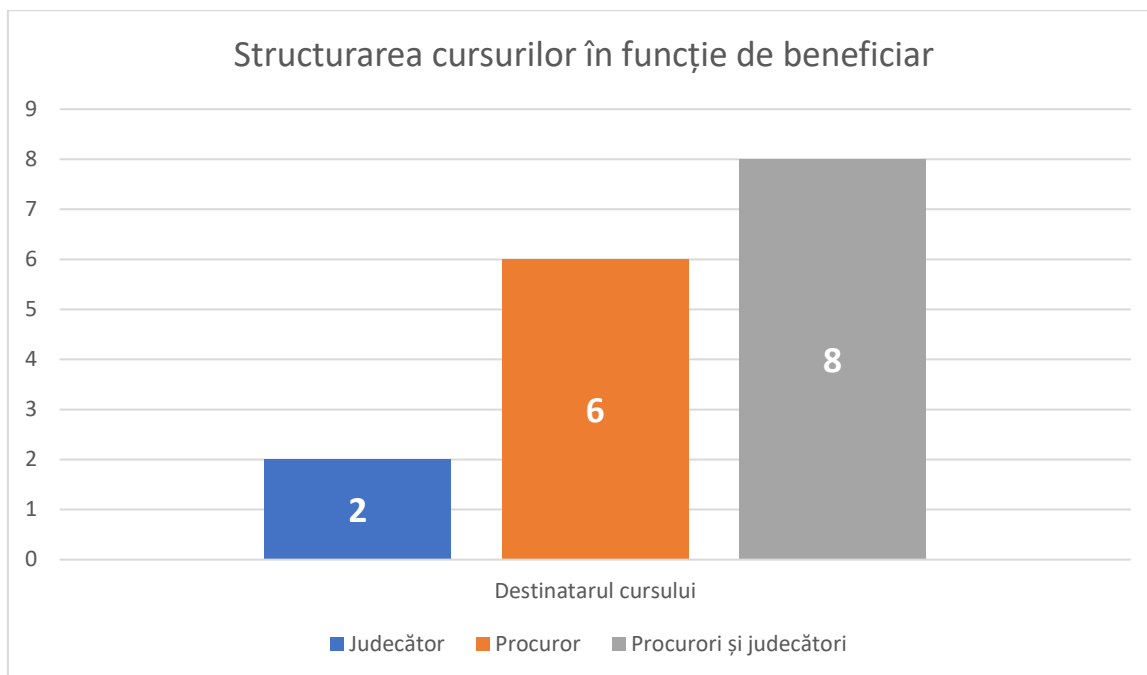
Cu toate acestea, ținând cont cât de complex este subiectul de judiciarizării și aplicării alternativelor la încarcerare, există premise suficiente a deduce că 2 ore de curs și 10 ore practice alocate cursului: "Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ" ar putea fi la limita necesarului pentru o abordare comprehensivă a subiectului.

În conformitate cu orarul activităților, acestea sunt programate a fi petrecute în grupe mixte de viitori procurori și judecători sau separat.

Clasificarea cursurilor în funcție de beneficiari

În funcție de destinatarul cursului, acestea sunt structurate după cum urmează:

Cursuri destinate candidaților la funcția de judecător	Cursuri destinate candidaților la funcția de procuror	Cursuri destinate candidaților la funcția de procuror și judecător (grup mixt)
Pregătirea cauzelor civile pentru dezbateri judiciare	Metodica investigării infracțiunilor contra vieții sexuale	Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ
Aplicarea măsurilor de protecție în cazul violenței în familie	Metodica investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor	Examinarea cauzei civile în litigii care rezultă din răspunderea delictuală
	Reprezentarea învinuirii în instanța de judecată și participarea procurorului în procedurile non-penale	Examinarea cauzelor civile în litigii care rezultă din dreptul familiei (pentru instruirea prin activități simulative)
	Metodica investigării infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei	Controlul judiciar al procedurii prejudiciare
	Conducerea și exercitarea urmăririi penale	Problema calificării anumitor categorii de infracțiuni
	Metodica investigării anumitor categorii de infracțiuni	Punerea în executare a hotărârilor judecătorești în materie penală
		Psihologie comportamentală și investigativă
		Individualizarea pedepselor
2	6	8

Repartizarea unităților de curs în funcție de grupul țintă abordat

În Republica Moldova, abordarea spectrului larg de provocări cu care se confruntă ***copiii în contact cu legea*** se realizează prin efortul conjugat al diferitor actori din domeniul justiției, sectorului public și cel neguvernamental, prin urmare și procesul de pregătire profesională a acestor specialiști necesită o abordare sistemică și bine organizată. INJ, în acest sens, în mod special prin cursul de formare inițială, asigură pregătirea viitorilor judecători și procurori, punând la dispoziție oportunitatea de a prelua experiența și a dezbate cele mai importante probleme din acest domeniu cu formatorii contractați din rețeaua de formatori.

O clasificare a unităților de curs conținute în curriculumurile din Planul de formare inițială a INJ, raportată la conceptul indicat supra, poate fi structurată astfel:

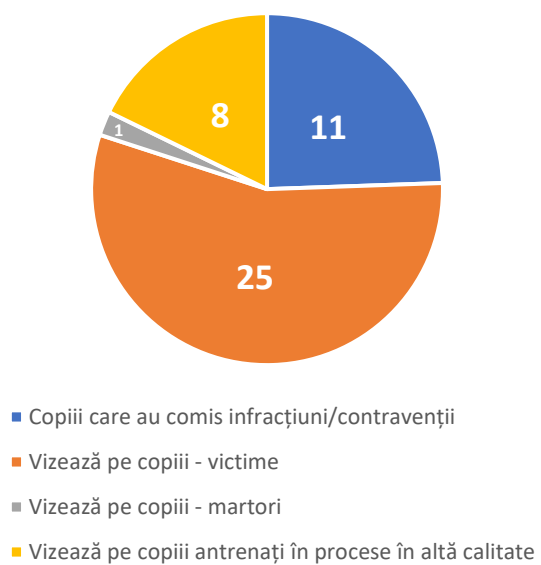
Unități de curs destinate copiilor în contact cu legea

n/o		total
Subiecte ce-i vizează pe copiii care au comis infracțiuni/contravenții	▪ Aspecte introductive privind cadrul legal penal și procesul penal, privind măsurile de constrângere cu caracter educativ; ▪ Aspecte generale cu privire la prevenirea și combaterea infracționalității juvenile. ▪ Aportul comunității și a autorităților de stat în reintegrarea socială a copiilor în conflict cu legea în raport cu care se aplică măsurile de constrângere cu caracter educativ. ▪ Practica judiciară națională cu privire la aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ; ▪ Particularitățile psihologice ale minorului. Crizele de vârstă, caracteristici comportamentale; ▪ Aspecte psihologice ale minciunii în comportamentul juvenil; ▪ Perspectiva psihologică asupra etapelor audierii copiilor; ▪ Probleme tactice și etice cu privire la ascultarea minorilor;	11

	▪ Persoana infractorului. Individualizarea pedepsei penale în privința minorului; ▪ Sancțiuni și măsuri comunitare – avantaje. Rolul comunității. SMC față de minori; ▪ Simularea procedurii de aplicare a măsurilor preventive față de minori.	
Subiecte ce-i vizează pe copiii - victime	▪ Acțiuni cu caracter sexual săvârșite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani; ▪ Ademenirea minorului în scopuri sexuale; ▪ Audiarea în condiții speciale a copiilor victime; ▪ Referirea cazului Serviciului integrat de specializare înaltă "Barnahus"; ▪ Vârsta consimțământului sexual. Consimțământul viciat; ▪ Evaluarea psihologică; ▪ Protecția copilului victimă. ▪ Indicarea participanților prezența cărora este obligatorie la efectuarea acțiunilor de urmărire penală; ▪ Caracterizarea generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor. ▪ Tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor Articolul 201 Cp – Incestul, Articolul 201/1 Cp - Violenta în familie, Articolul 205 Abuzul părinților și altor persoane la adopția copiilor, Articolul 206 Traficul de copii, Articolul 206/1. Utilizarea rezultatelor muncii sau serviciilor unei persoane care este victimă a traficului de copii, Articolul 207 Scoaterea ilegală a copiilor din țară, Articolul 208 Atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, Articolul 208/1 Pornografia infantilă, Articolul 208/2 Recurgerea la prostituția practică de un copil, Articolul 209 Atragerea minorilor la consumul ilegal de substanțe stupefiante, psihotrope și/sau de alte substanțe cu efecte similare; ▪ Examinarea sesizărilor și pornirea urmăririi penale în cazul infracțiunii de violență în familie; ▪ Subiectul special al infracțiunii – membrul de familie; ▪ Modalitățile faptice ale infracțiunii de violență în familie; ▪ Pornirea urmăririi penale în lipsa plângerii victimei. Circumstanțele ce urmează a fi stabilite la investigarea infracțiunilor; ▪ Determinarea gradului prejudiciabil al infracțiunilor contra minorilor, conform elementelor infracțiunii; ▪ Evaluarea situației victimei și referirea la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică), Evitarea revictimizării; ▪ Acțiunile de urmărire penală care nu suferă amânare în cazul cercetării infracțiunilor contra familiei și minorilor;	25

	▪ Dispunerea expertizelor în cazul investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor; ▪ Audierea minorului în instanța de judecată; ▪ Litigii privind aplicarea măsurilor de protecție pentru victimele violenței în familie; ▪ Simularea procesului de soluționare a cererii de aplicare a măsurilor de protecție în privința copiilor în cadrul violenței în familie; ▪ Disocierea infracțiunilor contra familiei și minorilor de unele fapte penale conexe. ▪ Participația și etapele activității infracționale neconsumate în cazul infracțiunilor contra familiei și minorilor. ▪ Aspectele psihologice privind audierea minorilor – victime; ▪ Specificul comportamentului copiilor supuși violenței, stresul post-traumatic și revictimizarea;	
Subiecte ce-i vizează pe copiii - martori	▪ Audierea în condiții speciale a copiilor martori în condițiile art. 110/1 CPP; <i>Notă: Acest subiect este cel mai des întâlnit în unitățile de curs. Fie pe domeniul conducerii sau exercitării urmăririi penale, reprezentarea acuzării de stat în instanțele judecătorești sau metodică investigării unor categorii de infracțiuni.</i>	1
Subiecte ce-i vizează pe copiii antrenați în procese în altă calitate	▪ Determinarea condițiilor punerii pe rol a unei acțiuni privind răspunderea pentru prejudicial cauzat de un minor; ▪ Stabilirea domiciliului copilului minor; ▪ Adopția; ▪ Simularea examinării cauzelor civile privind desfacerea căsătoriei; ▪ Determinarea domiciliului copilului minor și încasarea pensiei de întreținere; ▪ Simularea examinării cauzelor civile privind decăderea din drepturi părintești; ▪ Simularea examinării cauzelor civile privind stabilirea, contestarea paternității; ▪ Simularea examinării cauzelor civile privind adopția.	8

Unități de curs destinate copiilor în contract cu legea

Pentru alte informații și o analiză mai aprofundată, a se vedea Anexa Nr. 1 Tabel Curriculum prevăzute de Planul de formare inițială a INJ

Capitolul 2. Formarea continuă

O altă modalitate de formare din aria de atribuții ale INJ este formarea continuă a judecătorilor, procurorilor, avocaților și altor actori din domeniul justiției.

INJ organizează cursuri de formare continuă pentru următoarele categorii de beneficiari:

- judecători - 9 + 2 (opționale)
- procurori - 9 + 2 (opționale)
- grefieri - 5
- asistenți judiciari - 5
- șefi de secretariate ale instanțelor judecătorești - 2
- consultanți ai procurorului - 4
- consilieri de probațiune - 2
- avocați care asigură asistență juridică garantată de stat - 3
- alte persoane care activează în sectorul justiției - 1

la planificarea cursurilor, se ia în calcul un anumit număr de participanți:

- judecători/procurori - 310/237
- judecători - 60/20
- procurori - 65/x
- grefieri + asistenți judiciari + consultanți ai procurorului - 264/216+x
- șefi de secretariate ale instanțelor judecătorești (incluși cu grefieri)
- consilieri de probațiune - 100/96
- avocați care asigură asistență juridică garantată de stat - 180/187
- alte persoane care activează în sectorul justiției - 42/45

Formarea continuă a judecătorilor și procurorilor în funcție se organizează anual, iar durata acestora este de cel puțin 40 de ore, dintre care 24 de ore trebuie să fie acumulate în cadrul instruirilor de profil/specialitate.

Numărul de ore de formare continuă pe care trebuie să le acumuleze anual grefierii, asistenții judiciari, șefii secretariatelor instanțelor judecătorești, consultanții procurorului, consilierii de probațiune și avocații care acordă asistență juridică garantată de stat se stabilește de Consiliul INJ în funcție de posibilitățile și resursele organizaționale ale INJ.

Metodologia de colectare a nevoilor de instruire

Toate măsurile prevăzute pentru formarea beneficiarilor INJ sunt incluse într-un Plan anual de formare continuă, care este aprobat de către Consiliul Institutului, până la 30 noiembrie al anului anterior desfășurării cursurilor de formare.

În procesul de elaborare a Planului de formare continuă se aplică o metodologie clară, menită să identifice necesitățile de formare ale judecătorilor și procurorilor în funcție. Metodologia de determinare a necesităților ia în considerare diverse surse de informare, ”având la bază solicitările judecătorilor în funcție și ale procurorilor în funcție, propunerile remise de Colegiul pentru selecția și evaluarea judecătorilor, de Colegiul pentru selecția și evaluarea procurorilor, de Consiliul Superior al Magistraturii și de Consiliul Superior al Procurorilor⁴”.

În cadrul planului de formare continuă, se pot include și cursuri obligatorii, stabilite de Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor, în funcție de necesitățile exprimate și de contextul legislativ sau administrativ al anului respectiv.

⁴ Art. 30 alin. (3) din legea nr. 152 din 08.06.2006 privind Institutul Național al Justiției

Fiind aprobat, planul de formare continuă este publicat pe site-ul oficial al Institutului și este comunicat autorităților competente, respectiv Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor, încă din luna decembrie a anului anterior desfășurării cursurilor.

Activitățile de formare din planuri sunt incluse în Sistemul informațional (SI) al INJ. Judecătorii și procurorii au acces direct și personal la SI al INJ, având astfel oportunitatea de a-și selecta semestrial traseul educațional, înscriindu-se on-line, în limita locurilor disponibile, și însumând între 40-80 ore de instruire pe an⁵.

Certificarea

După finalizarea activității de formare, fiecărui participant îi este generat în mod electronic în SI al INJ un certificat de participare, având număr individualizat de identificare. Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor, precum și Colegiile specializate de pe lângă instituțiile respective au acces direct la SI al INJ în programul activităților de formare a judecătorilor și, respectiv, procurorilor și consultanților procurorului (CSP).

Formarea profesională continuă a judecătorilor și procurorilor se realizează ținându-se cont de necesitatea specializării lor, fiind pus accentul pe dezvoltarea de competențe profesionale aplicate prin abordarea multidisciplinară, bazate pe o înaltă etică profesională, pe dobândirea unor tehnici și abilități non-juridice, pe unificarea practicii judiciare în domeniile prioritare, pe formarea abilităților de utilizare a tehnologiilor informaționale în domeniul profesional⁶.

Unele aprecieri calitative ale conținuturilor cursurilor

În cadrul prezentului studiu au fost studiate planurile (compilate) modulare de formare continuă pentru semestrul 1 și semestrul 2 al anului 2024⁷. De menționat că subiectele ce țin de protecția drepturilor copiilor sunt incluse în modulul: PROTECȚIA MINORILOR ȘI VIOLENȚA ÎN FAMILIE. Modulul cuprinde conținut destinat judecătorilor și procurorilor (de tot planificate 4 măsuri) cât și asistenților judiciari, grefierilor și consultanților procurorilor (de tot planificate 3 măsuri, dintre care 2 măsuri cu subiecte relevante studiului).

În total, conform planurilor modulare de formare continuă, pentru anul 2024 sunt prevăzute 17 cursuri incluzând diferite teme din domeniul protecției drepturilor copiilor, dintre care 15 cursuri s-au repetat în semestrul 1 și 2.

Raportând tematica cursului la auditoriul-țintă, considerăm oportun a aduce în discuție posibilitatea extinderii auditoriului pentru anumite subiecte. Spre exemplu, în conformitate cu planul modular de formare continuă pentru anul 2024, cursul: "Întocmirea referatelor prezentințiale de evaluare psihosocială. Probațiunea juvenilă", este destinat doar pentru 50 de consilieri de probațiune. Subiectul prezintă un interes incontestabil pentru toți specialiștii antrenați în justiția pentru copii. *Inter alia*, în Raportul de activitate a Procuraturii pentru anul 2023 se menționează: "Cea mai ridicată rată de aplicare a pedepsei sub forma de închisoare revine infracțiunilor comise în termenul de probațiune și se referă la infracțiunile patrimoniale, fapt determinat de ponderea scăzută a aplicării obligațiilor pro-active de participare a minorului la programe probaționale, prevăzute în art. 90 alin. (6) lit. f) din Codul penal, ceea ce contribuie la reducerea efectului preventiv și educativ al pedepsei penale." Preocupările procurorilor sunt absolut întemeiate, or chestiunile legate de aplicarea măsurilor alternative încarcerării, măsuri de dejudiciarizare și justiție restaurativă rămân în continuare a fi o provocare majoră pentru justiția contemporană.

⁵ <https://www.inj.md/ro/instruire-continuu%C4%83>

⁶ <https://www.inj.md/ro/instruire-continuu%C4%83>

⁷ <https://www.inj.md/ro/realiz%C4%83ri>

Unele aspecte ale justiției penale, așa ca probațiunea, ar putea fi mult mai prietenoase minorilor în contact cu legea, dacă aplicarea normelor juridice de către profesioniști ar fi mai aproape de spiritul legii.

Articolul 475 din Codul de Procedură Penală prevede: ”În cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale privind minorii, afară de circumstanțele prevăzute în art. 96, urmează a se stabili: 1) vârsta minorului (ziua, luna, anul nașterii); 2) condițiile în care trăiește și este educat minorul, gradul de dezvoltare intelectuală, volitivă și psihologică a lui, particularitățile caracterului și temperamentului, interesele și necesitățile lui; 3) influența adulților sau a altor minori asupra minorului; 4) cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii”. Aceste prevederi sunt de o importanță crucială pentru desfășurarea procesului, or dezvoltă chestiuni care trebuie să determine măsurile de reacție a autorităților la fapta prejudiciabilă comisă de copil sau față de copil.

Norma procesuală oferă și soluții despre care ar fi mecanismul de colectare a acestor date: ”Pentru circumstanțele prevăzute în prezentul articol organul de urmărire penală, procurorul sau, după caz, instanța de judecată dispune întocmirea referatului presentințial de evaluare psihosocială a minorului.⁸” Prin urmare, considerăm judicios a lua în considerație o eventuală extindere a auditoriului cursului indicat către judecători și procurori, atât ca subiect pentru formare continuă, cât și pentru formarea inițială.

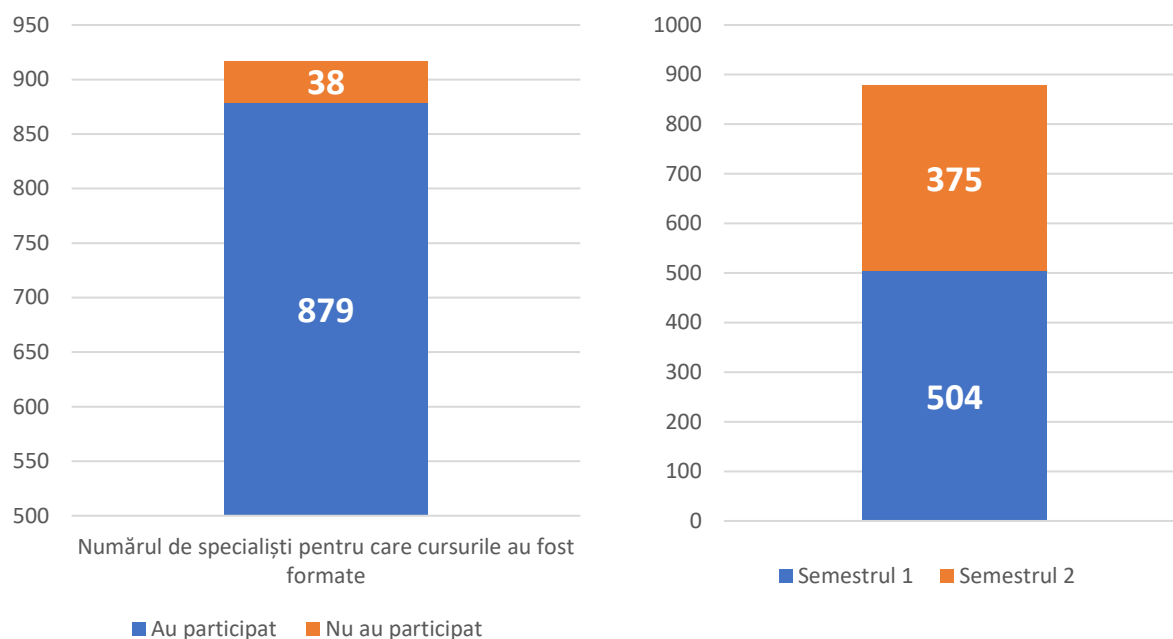
Codul de procedură penală oferă o serie de posibilități, în condiții avantajoase, minorilor de a soluționa cauza. Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților⁹ este unul din instrumentele justiției restaurative puse la dispoziția copiilor în conflict cu legea, dar care încă nu se bucură de popularitate în rândul profesioniștilor. Analiza conținuturilor cursurilor studiate indică la lipsa subiectului medierii în cauzele penale și contravenționale, deși, așa cum s-a menționat supra, în cauzele cu minori medierea este posibilă, spre deosebire de maturi, și în cazul săvârșirii infracțiunilor grave prevăzute la capitolele II–III și V–VI din partea specială a Codului penal. Lipsa indicatorilor în rapoartele de bilanț ale autorităților competente poate avea diverse explicații, care indubitabil pot fi stabilite în cadrul unor cercetări tematice, cert este că profesioniștii din domeniu trebuie să beneficieze de formare temeinică și sistemică privind medierea și avantajele ei în derularea procedurilor.

Prin urmare, ținând cont de importanța justiției restaurative în contextul provocărilor de ordin general a justiției autohtone, considerăm elocvent a aduce în atenție perspectiva dezvoltării unui curs special în acest domeniu sau abordarea subiectului în cadrul cursurilor deja existente.

Cursurile au fost planificate pentru formarea a 917 profesioniști. La modul practic, conform datelor INJ, la cursuri au participat 879 specialiști: 504 în semestrul 1 și 375 în semestrul 2.

⁸ Codul de procedură penală nr.122 din 14.03.2003, art. 475 alin. (4)

⁹ Codul de procedură penală nr. 122 din 14.03.2003, art. 344/1

În majoritatea cazurilor toate locurile rezervate au fost suplinite, ba chiar au participat mai mulți beneficiari decât a fost planificat. Acest aspect s-a dovedit a fi caracteristic, cu precădere, pentru grupurile formate din alte profesii juridice decât judecători și procurori.

Cu toate acestea, în alte cazuri (preponderent în grupurile de judecători și procurori) cursurile nu au adunat numărul planificat de specialiști.

Denumirea cursului	Beneficiari	Planificat	Realizat (+ beneficiari)
Particularitățile examinării litigiilor ce țin de stabilirea programului/graficului de întrevederi cu copilul în procedura generală contencioasă și în procedura contenciosului administrativ	Avocați care acordă asistență juridică garantată de stat	60	65
Asigurarea respectării drepturilor victimelor violenței sexuale și a violenței în familie	Avocați care acordă asistență juridică garantată de stat	60	65
Aspecte psiho-fiziologice ale minorilor implicați în infracțiuni cu caracter sexual	Asistenți judiciari, grefieri, șefi secretariate/consultanți ai procurorilor	50	71
Particularitățile investigării și judecării infracțiunilor privind violența în familie/violența față de copii	Asistenți judiciari, grefieri, șefi secretariate/consultanți ai procurorilor	60	83

Metodici și tactici de investigare și examinare a cauzelor privind infracțiunile cu caracter sexual comise prin intermediul tehnologiilor informaționale. Aspecte privind abuzul online a minorilor.	Asistenți judiciari, grefieri, șefi secretariate/consultanți ai procurorilor	60	68
Aspecte practice în examinarea litigiilor de familie, inclusiv cu implicarea copiilor	Asistenți judiciari, grefieri/consultanți ai procurorilor	60	77
(- beneficiari)			
Particularitățile soluționării litigiilor de familie cu implicarea minorilor	Judecători	60	20
Aspecte psiho-fiziologice ale minorilor implicați în infracțiuni cu caracter sexual	Judecători și procurori	60	30
Investigarea infracțiunilor cu caracter sexual săvârșite de minori și împotriva minorilor	Judecători și procurori	60	33
Investigarea și examinarea infracțiunilor privind violența în familie	Judecători și procurori	60	51

Cu referire la acest aspect, este necesar de scos în evidență efortul considerabil depus de Institut, CSM, CSP, Procuratura Generală și de reprezentanți ai sectorului asociativ (CDF), dar care din anumite circumstanțe este valorificat parțial. Lucrurile ar putea fi ușor ajustate, eventual printr-un chestionar de evaluare a necesităților care ar putea fi distribuit beneficiarilor cursului.

Pentru mai multe informații și o analiză mai detaliată a se vedea Anexa nr. 2: Tabel Cursuri incluse în Planul calendaristic modular de formare continuă pentru semestrul 1 și 2 a. 2024

Capitolul 3. Formare formatori

Activitatea de formare a formatorilor orientată spre pregătirea practică și teoretică a corpului didactic prin utilizarea tehnologiilor didactice moderne, a metodelor interactive și participative de predare, a tehnologiilor informaționale – este una dintre atribuțiile de bază ale INJ prevăzute în Statutul Institutului Național al Justiției, aprobat la ședința Consiliului INJ din 06.06.2007.

Formarea formatorilor se organizează în vederea instruirii unui personal care să asigure formarea inițială a candidaților la funcții de judecător și de procuror, precum și formarea continuă a judecătorilor, procurorilor și a altor persoane care înfăptuiesc justiția (grefieri, asistenți judiciari, șefi ai secretariatelor instanțelor judecătorești, consilieri de probațiune etc.).

Personalul didactic al INJ este constituit prin intermediul Rețelei de formatori, care se completează prin concurs organizat de către Consiliul INJ, de regulă din rândul judecătorilor și procurorilor în funcție, al cadrelor didactice din învățământul superior și specialiștilor cu competențe profesionale în alte domenii necesare formării¹⁰.

Rețeaua de formatori. Domeniile de competență a formatorilor

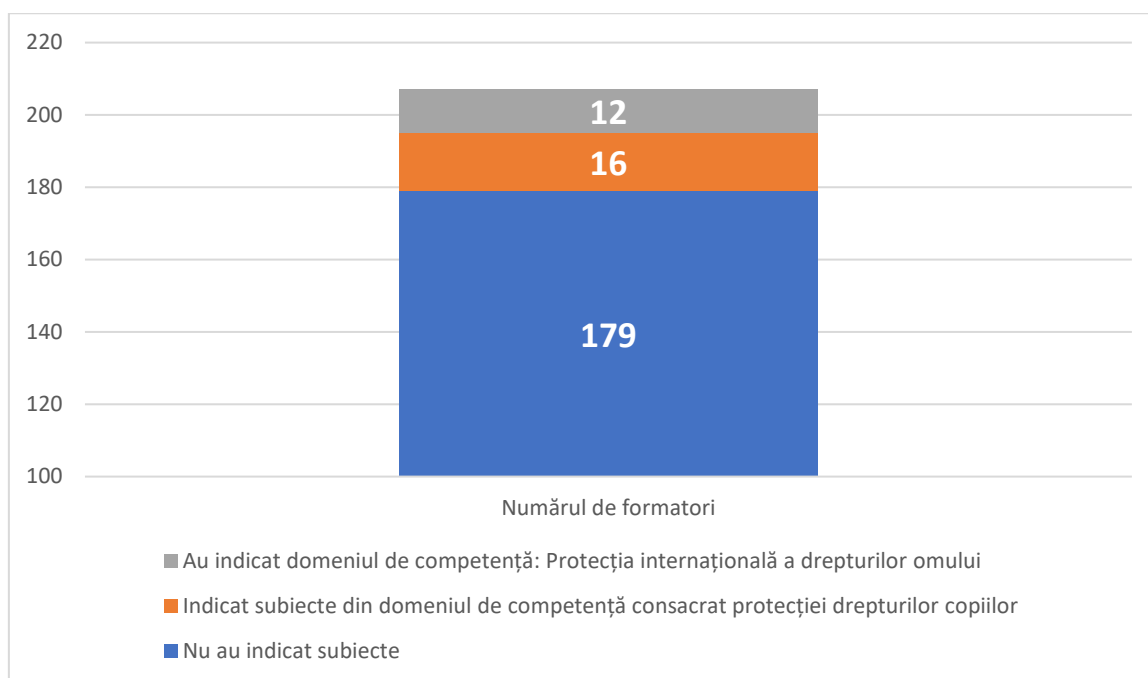
La momentul realizării studiului, în rețeaua de formatori a Institutului sunt înregistrați 207 formatori. Din numărul indicat, 16 formatori și-au declarat competența pe subiecte din domeniul consacrat protecției drepturilor copiilor.

n/o	Denumirea competenței	Domeniul	Formatorul
1.	Jurisprudența CtEDO în materia infracțiunilor de trafic de ființe umane, trafic de copii, organizare a migrației ilegale și a altor infracțiuni asimilate sau conexe acestora	Trafic de copii, migrațiune ilegală	A. Bucuci
2.	Traficul de ființe umane, reabilitarea și protecția victimelor infracțiunilor; Dreptul familiei și violența în familie	Trafic de ființe umane. Violența în familie	M. Ghervas
3.	Combaterea violenței în familie, protecția minorilor și asigurarea accesului eficient la justiție	Violența în familie	E. Popa
4.	Aspecte de drept penal în prevenirea și combaterea violenței în familie. Investigarea infracțiunilor privind violența în familie; Justiția în interesul copiilor	Violența în familie. Justiția în interesul copilului	M. Gornea
5.	Infracțiunile de abuz sexual asupra copiilor cu utilizarea tehnologiilor informaționale	Protecția copilului în mediul online	I. Degteariov
6.	Investigarea infracțiunilor de abuz și exploatare online a copiilor	Protecția copilului în mediul online	L. Popa, S. Rusu

¹⁰ <https://www.inj.md/ro/formare-formatori>

7.	Problematica soluționării litigiilor de înapoiere a copilului; Problematica soluționării litigiilor de familie	Protecția copilului și familiei	R. Pulbere
8.	Drepturile omului și protecția copilului și a familiei (litigii de familie); Investigarea infracțiunilor contra familiei și minorilor, privind viața sexuală și traficul de ființe umane.	Protecția copilului și familiei	A. Țurcan-Donțu
9.	Investigarea infracțiunilor contra familiei și minorilor	Protecția copilului și familiei.	V. Gribincea
10.	Drept penal (violența în familie, infracțiuni contra familiei și minorilor etc.)	Protecția copilului și familiei.	E. Roșior
11.	Dreptul Familiei (soluționarea litigiilor referitoare la exercitarea drepturilor părintești / corelația dintre drepturile și obligațiile părinților / protecția drepturilor copiilor din perspectiva cadrului legal internațional)	Protecția copilului și familiei. Protecția drepturilor copiilor din perspectiva cadrului legal internațional.	M. Ganganu
12.	Protecția legală a drepturilor copiilor	Protecția copilului și familiei	V. Cojocari
13.	Protecția minorilor (Psihologie)	Protecția copilului și familiei (Psihologie)	C. Trigub
14.	Drept procesual penal (i.e. pregătirea cauzei penale pentru cercetarea judecătorească, examinarea cauzelor penale în fond privind viața sexuală, infracțiuni contra familiei și minorilor); Drept penal (i.e. individualizarea pedepselor, aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ)	Drept penal. Drept procesual penal.	I. Chirtoacă
15.	Liberarea de răspundere și pedeapsă a minorilor	Drept penal. Probațiune	I. Mahu
16.	Întocmirea referatelor prezentințiale de evaluare psihosocială. Probațiunea juvenilă	Probațiune	A. Sorocean

Alți 12 formatori (A. Zubco, S. Stratan, C. Ceban, O. Dorul, G. Eremciuc, I. Lealin, T. Papuc, C-E. Polisca, A. Postica, Gh. Reniță, O. Rotari, D. Sârbu) au indicat domeniul de competență: Protecția internațională a drepturilor omului.

Planul de formare formatori pentru anul 2024 include 12 măsuri. Nici o măsură nu conține subiecte relevante studiului.

Capitolul 4. E-instruire

În total, pe platforma INJ sunt plasate 37 de cursuri electronice destinate creșterii resurselor pentru formarea continuă, 2 cursuri pentru formarea formatorilor și 1 curs pentru formarea inițială.

Din numărul indicat 3 cursuri abordează subiecte consacrate drepturilor copilului.

NUME CURS:	Justiția în interesul copilului	Justiție prietenoasă copilului victimă/martor a/al infracțiunilor - răspunsul multidisciplinar la violența împotriva copiilor	Dreptul familiei și drepturile omului
AUTOR:	HELP	INJ, în parteneriat cu CNPAC și Ministerul Justiției, cu suportul UNICEF și al fundației World Childhood	HELP
ORE DE INSTRUIRE:	40 de ore	24 de ore	40 de ore
PARTICIPANȚI:	Judecători, asistenți judiciari, grefieri, colaboratori din cadrul instanțelor, procurori, consultanți ai procurorului, formatori INJ, colaboratori INJ, avocați care acordă asistență juridică garantată de stat.	Judecători, procurori, avocați care acordă asistență juridică garantată de stat.	40 de judecători și de procurori
DESCRIEREA GENERALĂ A CURSULUI:	Cursul este alcătuit din nouă module și abordează drepturile copilului și justiția în interesul copilului, beneficiul procedurilor extrajudiciare în soluționarea cauzelor cu implicarea minorilor, aspectele ce țin de respectarea confidențialității în astfel de cazuri, principalele dificultăți în interacțiunea cu copiii, particularitățile și provocările privării de libertate a copiilor, violența împotriva copiilor și aspecte relevante privind drepturile specifice ale copiilor emigranți.	e-Cursul constă din opt module: 1. Copilul victimă/martor a/al infracțiunilor cu caracter sexual, trafic de copii sau violență în familie: definiții, indicatori, consecințe. 2. Cadrul internațional privind dreptul copiilor la protecție	Acest curs este compus din următoarele module: Modulul 1: Introducere în curs; Modulul 2: Drepturile asociate cuplurilor; Modulul 3: Relațiile dintre copii și părinții lor și alte rude; Modulul 4: Răpirea

		împotriva violenței. 3. Principiile justiției prietenoase copilului reglementate la nivel internațional. 4. Cadrul normativ național în domeniul protecției copilului în contact cu legea penală. 5. Audierea copiilor victime/martori ale/ai infracțiunilor în condiții speciale. 6. Copilul în contact cu sistemul de justiție penală în Republica Moldova. 7. Asistența integrată a copiilor victime/martori ale/ai infracțiunilor (modelul Barnahus). 8. Rolul și atribuțiile actorilor din sistemul de drept la investigarea și examinarea cauzelor penale cu implicarea copiilor victime/martori ale/ai infracțiunilor.	internațională a copilului; Modulul 5: Drepturile copiilor: provocări-cheie. Cursul analizează relațiile orizontale dintre persoane într-un cuplu, atât din perspectiva statutului relației, cât și din perspectiva drepturilor care decurg din aceste relații. O abordare similară se aplică și relațiilor verticale dintre copii și părinți și alte rude. Cursul prezintă, de asemenea, problemele răpirii internaționale a copiilor, precum și unele provocări-cheie din domeniul drepturilor copilului, cum ar fi protecția împotriva abuzului sexual sau protecția copiilor în mediul digital.
--	--	--	---

TUTORAT:	Formatori INJ, tutori HELP	Formatori INJ	Formatori INJ, tutori HELP
CERTIFICARE	Beneficiarii care promovează cursul primesc certificate emise de INJ.	Beneficiarii care promovează cursul primesc certificate emise de INJ.	Beneficiarii care promovează cursul primesc certificate emise de INJ.

Capitolul 5. Concluzii

Analiza integrată a ofertei educaționale a Institutului Național al Justiției (INJ) a relevat o preocupare reală și consecventă pentru includerea tematicii drepturilor copilului în cadrul proceselor de formare inițială și continuă a profesioniștilor din domeniul justiției.

Conținuturile curriculare existente reflectă problematici relevante din perspectiva protecției copilului – de la audierea minorilor în condiții speciale (cel mai des abordat subiect) până la investigarea infracțiunilor contra familiei și minorilor (în aspect procesual și criminalistic) – acestea regăsindu-se în mod explicit în 28% dintre curriculumurile analizate și cumulând circa 31,3% din totalul orelor de instruire aferente acestor cursuri.

Având în vedere diversitatea tematicilor abordate în domeniul dreptului penal, civil și procedural, această cotă poate fi considerată semnificativă și demonstrează un angajament instituțional față de dezvoltarea unei justiții sensibile la nevoile copiilor. Cu toate acestea, proporția orelor alocate acestor subiecte, gradul de specializare al cursurilor și caracterul aplicativ al instruirilor pot fi extinse și consolidate pentru a răspunde mai eficient provocărilor din domeniul protecției drepturilor copiilor în condițiile practicii judiciare contemporane.

Evaluarea modului în care INJ identifică necesitățile de formare a demonstrat existența unui cadru metodologic stabil, bazat pe consultarea instituțională și centralizarea solicitărilor tematice. Totuși, anumite domenii esențiale, precum reacționarea promptă a autorităților la cauzele infracționalismului juvenil, justiția restaurativă, aplicarea măsurilor alternative detenției, medierea penală și elaborarea referatelor presentințiale, rămân insuficient acoperite sau sunt abordate punctual, fără continuitate sistemică între formarea inițială, continuă și cea a formatorilor. O acoperire tematică coerentă în aceste domenii, în opinia noastră, va stimula formarea unei viziuni integrate asupra interesului superior al copilului în contextul sistemului judiciar contemporan.

Concluziile formulate în baza acestor constatări stau la baza recomandărilor prezentate în capitolul următor, care urmăresc consolidarea unei educații juridice centrate pe protecția copilului, dezvoltarea unei abordări multidisciplinare și asigurarea unui cadru coerent de formare profesională continuă și specializată pentru toți actorii implicați în înfăptuirea justiției.

Capitolul 6. Recomandări

Recomandarea nr. 1. Implementarea pe larg a mecanismelor prevăzute de Codul de procedură penală pentru a asigura reacționarea promptă la cauzele și condițiile care au contribuit la comiterea infracțiunilor, încălcarea legii și a drepturilor omului.

1. Copii victime

În perioada 12 luni ale anului 2023, procurorii au condus și au exercitat urmărirea penală în 898 cauze penale privind 951 copii - victime ai infracțiunilor, comparativ cu 1003 cauze penale, în 2022, vizând 1097 copii victime, fiind înregistrată o descreștere a infracțiunilor comise asupra acestora cu 13,31%, în comparație cu perioada analogă a anului 2022.

Ponderea semnificativă revine infracțiunilor cu caracter violent, care constituie **76,5%** din numărul total al infracțiunilor comise asupra minorilor (59,07% - în anul 2022), inclusiv 37,76% constituie infracțiunile cu caracter sexual. (**339** (372-2022) copii victime)¹¹.

Din numărul total al copiilor care au fost victime a infracțiunilor privind viața sexuală - 122 copii sunt victime a infracțiunii prevăzute de art. 171 Cod penal „Violul” – 128 cauze penale; - 45 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 172 Cod penal „Acțiuni violente cu caracter sexual” – 48 cauze penale; - 19 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 173 Cod penal „Hărțuirea sexuală” – 19 cauze penale; - 116 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 174 Cod penal „Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani” – 119 cauze penale; - 21 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 175 Cod penal „Acțiuni perverse” – 21 cauze penale; - 16 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 175/1 Cod penal „Ademenirea minorului în scopuri sexuale” – 12 cauze¹².

Altă categorie de cauze constituie dosarele pornite privind **infracțiunile contra familiei și minorilor** – **248** (267-2022) copii, dintre care: - 64 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 201/1 Cod penal „Violența în familie” – 57 cauze penale; - 84 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 201/2 Cod penal „Exercitarea necorespunzătoare a obligațiilor părintești” – 51 cauze penale; - 14 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 206 Cod penal „Traficul de copii” – 14 cauze penale; - 38 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 207 Cod penal „Scoaterea ilegală a copiilor din țară” – 31 cauze penale; - 37 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 208 Cod penal „Atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale” – 38 cauze penale; - 11 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 208/1 Cod penal „Pornografia infantilă” – 11 cauze penale;

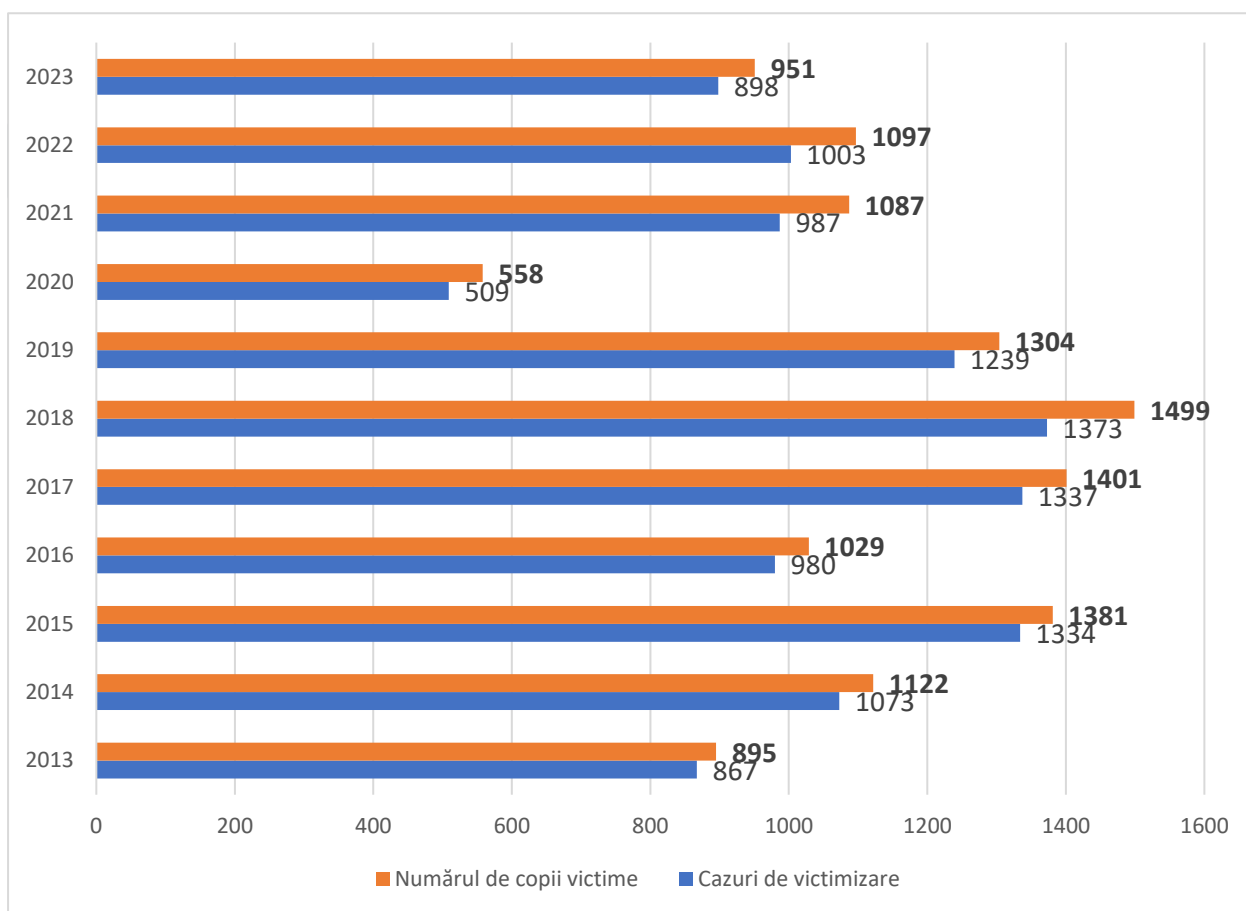
Infracțiuni **contra sănătății publice și conviețuirii sociale** – 10 (9-2022) copii victime, dintre care: - 4 copii victime a infracțiunii prevăzute de art. 209 Cod penal „Atragerea minorilor la consumul ilegal de substanțe stupefiante, psihotrope și/sau de alte substanțe cu efecte similar” – 3 cauze penale. - 6 copii victimă a infracțiunii prevăzute de art. 213 Cod penal „Încălcarea din neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale ” – 6 cauze penale¹³.

¹¹ R A P O R T PRIVIND ACTIVITATEA PROCURATURII PENTRU ANUL 2023, pag.43-44

¹² Notă informativă PRIVIND STAREA DELINCVENȚEI JUVENILE ȘI ACTIVITATEA PE DOMENIUL SIGURANȚĂ COPII PE PARCURSUL A XII LUNI ALE ANULUI 2023

https://politia.md/sites/default/files/informatia_privind_starea_delincventei_juvenile_si_activitatile_pe_domeniul_siguranta_copii_pe_parcursul_a_12_luni_ale_anului_2023.pdf

¹³ Notă informativă PRIVIND STAREA DELINCVENȚEI JUVENILE ȘI ACTIVITATEA PE DOMENIUL SIGURANȚĂ COPII PE PARCURSUL A XII LUNI ALE ANULUI 2023

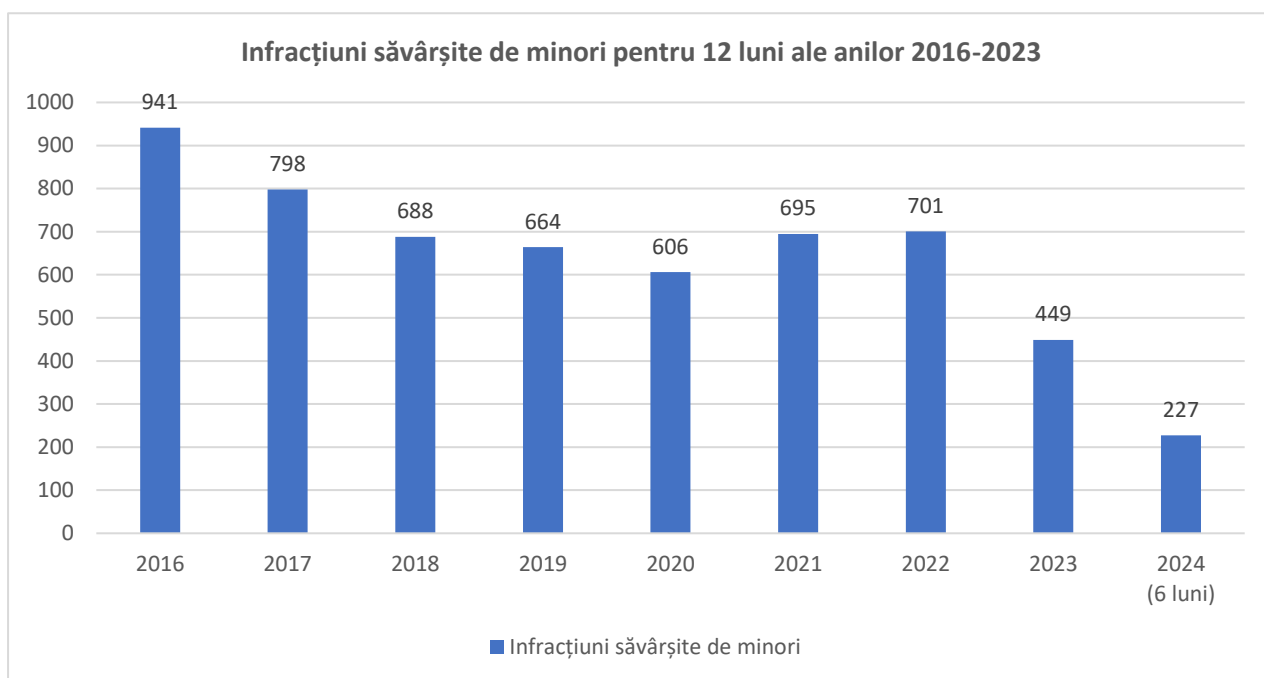

Numărul de copii victime ale infracțiunilor pentru perioada 2013-2023

2. Copii infractori

Conform datelor statistice furnizate de Serviciul Tehnologii Informaționale al Ministerului Afacerilor Interne, pe parcursul a 12 luni ale anului 2023, în Republica Moldova au fost săvârșite 21442 infracțiuni, comparativ cu 23889, înregistrate în perioada analogică a anului 2022, ceea ce constituie o descreștere cu **- 10,2%**. În perioada de referință, de către copii și cu participarea acestora au fost săvârșite 449 (701- 2022) infracțiuni, ceea ce constituie descreștere cu **- 35,95%**, față de perioada analogică a anului precedent.

Analiza infracționalității a reflectat că, în comiterea a 449 (705 – 2022) infracțiuni au participat 735 (1039 – 2022) copii, dintre care: - **555** (771 – 2022) copii au comis infracțiuni mai puțin grave; - **103** (188 – 2022) copii au comis infracțiuni grave; - **62** (74 – 2022) copii au comis infracțiuni ușoare; - **9** (3 – 2022) copii au comis infracțiuni deosebit de grave; - **6** (3 – 2022) copii au comis infracțiuni excepțional de grave. Analiza efectuată a evidențiat că, la comiterea infracțiunilor au participat 735 (1039 – 2022) copii, dintre care 684 (974 – 2022) băieți și 51 (65 – 2022) fete. Din

ei, 735 copii, adică 68,3%, au fost trași la răspundere penală, iar 3 copii, adică 0,41%, au fost eliberați de răspundere penală.

După cum se vede din tabelul inidcat supra, numărul de infracțiuni comise de către minori oscilează de la an la an și arată o tendință generală de descreștere. Totodată, conform datelor oferite de poliție¹⁴, în primele 6 luni ale anului 2024 au fost înregistrate 227 de cauze penale privind infracțiunile comise de către minori, ceea ce constituie o creștere cu 28% față aceeași perioadă a anului 2023, iar la răspundere penală au fost atrași 253 minori, indicator care atestă o creștere cu 72,18% comparativ cu perioada analogică a anului trecut. Din motiv că la momentul scrierii prezentului raport nu sunt disponibile date statistice pentru 12 luni ale anului 2024, nu vom avansa în analiza comparativă a inidcatorilor.

Ce ține de analiza calitativă a indicatorilor statistici, ultimele tendințe de creștere nu au găsit careva argumentare în sursele oficiale, fapt ce trezește aumite îngrijorări, dar și suport pentru argumentarea recomandărilor ce urmează. Creșterea indicatorilor, indubitabil semnalizează deficiențe în administrarea segmentului justiției juvenile, deficiențe care trebuie identificate cu abordarea corespunzătoare din partea autorităților statului cu competențe în domeniul protecției drepturilor copilului și a familiei.

Cele menționate supra, permit a conchide că pentru a asigura respectarea drepturilor copilului și pentru a preveni comiterea de infracțiuni de către minori, toți actorii procesuali din sectorul justiției penale, dar și alte autorități cu competențe directe sau indirecte sau cele care sunt parte a diferitor mecanisme de colaborare intersectorială ar trebui să fie implicați (responsabilizați) plenar în identificarea cauzelor care au făcut posibil ca infracțiunea să se producă, indiferent dacă minorul este victimă sau infractor.

Procurorii și judecătorii, în mod special, trebuie să aplice cu rigurozitate prevederile Codului de procedură penală, având în vedere că protecția drepturilor minorului și identificarea cauzelor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii sunt esențiale pentru o justiție echitabilă, iar în cazul infracțiunilor comise cu participarea minorilor este și obligatorie¹⁵.

¹⁴ Raport cu privire la activitatea poliției pentru anului 2024 , pag. 13,

https://politia.md/sites/default/files/igp_raport_activitate_6_luni_2024.pdf

¹⁵ Art. 475 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Este deosebit de important a se ține cont de faptul că justiția de fiecare dată funcționează pe două sensuri: a) pentru asigurarea prevenției și restabilirii echității sociale, și b) pentru integrarea eficientă a făptuitorilor în societate.

În contextul protecției drepturilor copiilor și al prevenirii implicării acestora în activități infracționale, este important ca procurorii și judecătorii să aplice corect și eficient prevederile Codului de procedură penală, în special ale articolelor 216, 217 și 218 CPP, care stabilesc obligații clare privind identificarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii. Conținutul normelor indicate au un rol esențial nu doar în soluționarea corectă a cauzei penale, ci și în prevenirea unor posibile abuzuri sau deficiențe în protecția drepturilor minorilor, în mod particular și înfăptuirea reală a actului justiției în sens general.

Cu toate acestea, subiectul emiterii de către procuror și instanțele judecătorești a actelor procesuale obligatorii în vederea soluționării cauzelor și condițiilor care au contribuit la comiterea infracțiunilor, sau care au determinat încălcarea legii sau a drepturilor omului, nu se regăsește în conținuturile curriculumurilor studiate.

Considerăm relevantă și importantă dezvoltarea abilităților procurorilor și judecătorilor de aplicare, în fiecare caz de comitere a infracțiunilor de către minori sau împotriva minorilor, a prevederilor articolelor 216, 217 și 218 CPP, fapt care în mod practic va contribui la sporirea gradului de protecție a drepturilor copiilor în cadrul procedurilor justiției penale și va permite în mod special:

1. Identificarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii (Art. 216 CPP)

Atunci când un minor este implicat într-o procedură penală, procurorii și judecătorii au obligația de a stabili nu doar fapta infracțională, ci și cauzele și condițiile care au determinat comportamentul infracțional al acestuia. Este esențial să se analizeze contextul familial, social, educativ și psihologic al minorului, precum și orice alți factori care ar fi putut influența decizia acestuia de a comite infracțiunea.

2. Sesizarea autorităților competente pentru luarea de măsuri (Art. 217 CPP)

În cazul în care se identifică cauze și condiții care ar putea fi remediate pentru prevenirea unor infracțiuni viitoare, este imperativ ca procurorii și judecătorii să sesizeze autoritățile competente pentru luarea măsurilor necesare. De exemplu, dacă se descoperă condiții familiale nefavorabile, neglijență sau lipsă de educație, procurorul poate solicita autorităților competente să adopte măsuri care să protejeze minorul, cum ar fi plasamentul într-un mediu familial protectiv sau suport psihologic. De asemenea, în cazurile în care se constată încălcări ale drepturilor minorului, trebuie să fie sesizate instanțele sau autoritățile de protecție a drepturilor omului.

3. Emiterea de către instanța de judecată a încheierii interlocutorii pentru protecția drepturilor copiilor (art. 218 CPP) Instanțele de judecată trebuie să fie extrem de vigilente în ceea ce privește respectarea drepturilor omului, mai ales în cazurile care implică minori. În cazul în care se constată încălcări ale drepturilor minorului pe parcursul procesului penal, instanța trebuie să emită încheierea interlocutorie prevăzută de Articolul 218, pentru a adresa autorităților competente situațiile de risc pentru minor și pentru a propune măsuri care pot preveni daunele suplimentare. De asemenea, instanța trebuie să asigure că informațiile cu privire la soluționarea acestor cazuri ajung în timp util la procurorul de caz, pentru a fi luate măsurile necesare.

4. Realizarea poate a celui mai dificil scop al procesului penal și al pedepsei penale, în mod particular - responsabilitatea de a preveni recidiva

Aplicarea articolelor 216, 217 și 218 ale Codului de procedură penală nu este doar o obligație procesuală, ci și un instrument esențial în prevenirea recidivei în rândul minorilor. Prin identificarea și eliminarea cauzelor care au condus la comiterea infracțiunii, se poate interveni mai

eficient în prevenirea unor comportamente infracționale viitoare, asigurându-se astfel reintegrarea minorilor în societate într-un mod sănătos și constructiv. În aceeași ordine de idei, scoaterea în evidență a cauzelor și condițiilor care au dat naștere unui comportament infracțional va scoate în evidență și cauzele și circumstanțele care au determinat ca copilul să fie nevoit să suporte consecințele unui asemenea comportament.

Prin urmare, considerăm relevant că cursurile: Particularitățile judecării cauzelor penale în prima instanță; Conducerea și exercitarea urmăririi penale; Metodica investigării anumitor categorii de infracțiuni, să abordeze într-un mod special mecanismele procesuale prevăzute la art. art. 216-218 CPP pentru a crește gradul de protecție a drepturilor minorilor ca rezultat al procedurilor penale.

Recomandarea nr. 2. Valorificarea la cotă sporită a potențialului și competenței serviciului de probațiune, pentru a obține o abordare centrată pe interesul superior al copilului.

Cursul: *"Întocmirea referatelor presentințiale de evaluare psihosocială. Probațiunea juvenilă"*, este destinat, conform Planului modular de formare continuă pentru 50 de consilieri de probațiune. Alte conținuturi în planul de formare continuă consacrate rolului probațiunii în justiția pentru copii nu sunt. Nici planul de formare inițială nu include asemenea cursuri.

Articolul 475 din Codul de Procedură Penală prevede: "În cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale privind minorii, afară de circumstanțele prevăzute în art. 96, urmează a se stabili: 1) vârsta minorului (ziua, luna, anul nașterii); 2) condițiile în care trăiește și este educat minorul, gradul de dezvoltare intelectuală, volitivă și psihologică a lui, particularitățile caracterului și temperamentului, interesele și necesitățile lui; 3) influența adulților sau a altor minori asupra minorului; 4) cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii". Aceste prevederi sunt de o importanță crucială pentru desfășurarea procesului, or dezvoltă chestiuni care trebuie să determine măsurile de reacție a autorităților la fapta prejudiciabilă comisă de copil. Norma procesuală oferă și soluții despre mecanismul de colectare a acestor date: "Pentru circumstanțele prevăzute în prezentul articol organul de urmărire penală, procurorul sau, după caz, instanța de judecată dispune întocmirea referatului presentințial de evaluare psihosocială a minorului"¹⁶.

Legea nr. 8 din 14.02.2008 cu privire la probațiune reglementează activitatea organelor de probațiune, organizarea și funcționarea acestora "în scopul prevenirii recidivei de infracțiune, reglementează asistența și consilierea în vederea reintegrării în comunitate a subiecților probațiunii". Cadrul normativ reglementează mai multe tipuri de probațiune, printre care și probațiunea presentințială. În cadrul probațiunii presentințiale, în privința bănuțului, învinutului, inculpatului care a împlinit vârsta de răspundere penală se întocmește referat presentințial de

¹⁶ Codul de procedură penală nr.122 din 14.03.2003, art. 475 alin. (4)

evaluare psihosocială a personalității. În privința unui minor, referatul presentințial de evaluare psihosocială a personalității se întocmește în mod obligatoriu, conform legislației¹⁷.

Șanse exponențial sporite vor exista pentru a se atinge echitatea procesului, dacă procurorii și judecătorii vor cunoaște cauzele care au împins minorul spre crimă sau l-au făcut victimă. Prin urmare, considerăm judicios a propune inițierea discuțiilor despre o eventuală extindere a auditoiului cursului indicat către judecători și procurori, atât ca subiect pentru formare continuă cât și pentru formarea inițială.

Recomandarea nr. 3. Examinarea posibilității extinderii duratei unor cursuri pentru a asigura o abordare complexă a subiectelor de importanță sporită pentru copiii în conflict cu legea.

Aplicarea măsurilor de dejudiciarizare

Măsurile de dejudiciarizare ar trebui să fie soluția preferată în majoritatea cazurilor care implică minori. Statele părți ar trebui să extindă în permanență gama de infracțiuni pentru care este posibilă aplicarea unor astfel de măsuri, pentru a include chiar și infracțiunile grave, după caz¹⁸.

În Republica Moldova lucrurile stau încă puțin diferit. Spre exemplu, art. 54 CP prevede că "(1) Persoana în vârstă de pînă la 18 ani care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală în conformitate cu prevederile procedurii penale dacă s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale. (2) Persoanelor liberate de răspundere penală, în conformitate cu alin.(1), li se aplică măsurile de constrângere cu caracter educativ, prevăzute la art. 104." Prin urmare, art. 54 CP limitează aplicarea acestei măsuri doar la infracțiuni ușoare și mai puțin grave comise pentru prima oară, ceea ce exclude automat infracțiunile grave, indiferent de circumstanțele cazului.

Reieșind din datele statistice indicate supra: "Analiza infracționalității (aut. pentru perioada de 12 luni ale anului 2023) a reflectat că, la comiterea a 449 infracțiuni au participat 735 copii, dintre care: - 555 (75%) copii au comis infracțiuni mai puțin grave; - 103 (14%) copii au comis infracțiuni grave; - 62 (8%) copii au comis infracțiuni ușoare; ... în 417 cauze a fost finalizată urmărirea penală, din care 339 cauze au fost expediate în instanța de judecată, iar în alte 14 cauze (2%) "urmărirea penală a fost încetată în baza art. 54 și art. 104 Cod penal - liberarea de răspundere penală a minorilor cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ¹⁹." (în anul 2022 liberarea de răspundere penală a minorilor a fost aplicată în 7 cazuri²⁰)

¹⁷ Legea cu privire la probațiune Nr. 8 din 14.02.2008, art. 8

¹⁸ Comentariul general nr. 24 (2019) privind drepturile minorilor în sistemul justiției cu minori, p.16

¹⁹ R A P O R T PRIVIND ACTIVITATEA PROCURATURII PENTRU ANUL 2023, pag. 43

²⁰ R A P O R T PRIVIND ACTIVITATEA PROCURATURII PENTRU ANUL 2022, pag. 52

Datele sugerează o aplicare minimală a acestor măsuri, ceea ce indică fie o reticență a organelor judiciare în utilizarea lor, fie lipsa unor mecanisme clare de aplicare și monitorizare. În tot cazul profesioniștii antrenați în înfăptuirea justiției penale trebuie să fie instruiți corespunzător pe domeniul instrumentelor existente de aplicare a măsurilor de dejudiciarizare.

În același context se solicită concluzia despre necesitatea flexibilizării prevederilor art. 54 CP. Cu siguranță, nu toate infracțiunile din categoria celor grave ar putea fi incluse în lista componentelor pasibile de a nu fi incriminate minorilor, dar tendințele noi pe dimensiunea justiției pentru minori ar trebui luate în considerare de către autoritățile competente în procesul de revizuire și perfecționare a cadrului normativ, eventual, oferind posibilitatea procesuală pentru aplicarea măsurilor de dejudiciarizare pe unele infracțiuni din categoria celor grave, în cazul când vor exista circumstanțe atenuante sau excepționale și premise reale de reabilitare.

Individualizarea pedepsei. Alternativele la încarcerare

Sistemul de justiție pentru minori ar trebui să ofere ample oportunități de aplicare a unor măsuri sociale și educative și să limiteze strict recurgerea la privarea de libertate, din momentul arestării, pe tot parcursul procedurii și la stabilirea pedepsei. Statele părți ar trebui să dispună de un serviciu de probațiune sau de un organism similar, cu personal calificat să asigure utilizarea la maximum și cât mai eficient a măsurilor precum hotărârile judecătorești de îndrumare și asistare a familiilor, hotărârile judecătorești de monitorizare, probațiunea, supravegherea la nivel comunitar sau centrele de raportare de zi, precum și posibilitatea punerii în libertate înainte de termen²¹.

Subiectul prezintă un interes incontestabil pentru toți specialiștii antrenați în justiția pentru copii. *Inter alia*, în Raportul de activitate a Procuraturii pentru anul 2023, se menționează: "Cea mai ridicată rată de aplicare a pedepsei sub forma de închisoare revine infracțiunilor comise în termenul de probațiune și se referă la infracțiunile patrimoniale, fapt determinat de ponderea scăzută a aplicării obligațiilor pro-active de participare a minorului la programe probaționale, prevăzute în art. 90 alin. (6) lit. f) din Codul penal, ceea ce contribuie la reducerea efectului preventiv și educativ al pedepsei penale." Preocupările procurorilor sunt absolut întemeiate, or chestiunile legate de aplicarea măsurilor alternative încarcerării, măsuri de dejudiciarizare și justiție restaurativă rămân în continuare a fi o provocare majoră pentru justiția contemporană.

În contextul dat, cu referire la cursul "Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ", este necesar a menționa că anumite aspecte ale acestui subiect pot fi concretizate sau dezvoltate și în alte conținuturi ale altor cursuri cum este, spre exemplu, cursul: "Individualizarea pedepselor" (4 ore de curs și 12 de ore practice în total), cu conținutul - *Aplicarea pedepsei penale conform criteriilor generale de individualizare a pedepsei penale (4 ore de curs)*, în care se abordează subiectul: *Individualizarea pedepsei aplicate minorului*, și cursul "Punerea în executare a

Cu toate acestea, ținând cont cât de complex este subiectul dejudiciarizării și alternativelor la încarcerare, există premise suficiente a deduce că 2 ore de curs și 10 ore practice alocate cursului: "Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ" și 4 ore de curs și 12 de ore practice alocate cursului "Individualizarea pedepselor" sunt la limita timpului care ar putea fi necesar (la momentul actual) pentru abordarea complexă a subiectului.

²¹ Comentariul general nr. 24 (2019) privind drepturile minorilor în sistemul justiției cu minori, p.18

hotărârilor judecătorești în materie penală”, cu conținutul în care se abordează subiectul: *Sancțiuni și măsuri comunitare aplicate minorilor*.

Medierea

Codul de procedură penală oferă o serie de posibilități, în condiții avantajoase minorilor, de a soluționa cauza. Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților²², este unul din instrumentele justiției restaurative puse la dispoziția copiilor în conflict cu legea, dar care încă nu

Prin urmare, ținând cont de importanța justiției restaurative în contextul provocărilor de ordin general a justiției autohtone, considerăm elocvent a aduce în atenție perspectiva dezvoltării unui curs special în acest domeniu sau abordarea subiectului în cadrul cursurilor deja existente.

se bucură de popularitate în rândul profesioniștilor. Analiza conținuturilor cursurilor studiate indică la lipsa subiectului medierii în cauzele penale și contravenționale, deși, așa cum menționam supra, în cauzele cu minori medierea este posibilă, spre deosebire de maturi, și în cazul săvârșirii infracțiunilor grave prevăzute la capitolele II–III și V–VI din partea specială a Codului penal. Lipsa indicatorilor în rapoartele de bilanț ale autorităților competente poate avea diverse explicații, care indubitabil pot fi stabilite în cadrul unor cercetări tematice, cert este că profesioniștii din domeniu trebuie să beneficieze de formare temeinică și sistemică privind medierea și avantajele ei în derularea procedurilor.

Recomandarea nr. 4. Includerea în programul de studiu a subiectelor legate de minori care au comis infracțiuni sub vârsta de atragere la răspundere penală

Analiza conținuturilor cursurilor din Planul de formare inițială, din Planul modular de formare continuă dar și a temelor din programele de e-instruire a constatat lipsa subiectelor consacrate măsurilor de reacție și intervenție a autorităților competente în cazurile de comitere a faptelor prejudiciabile de către minori care nu au atins vârsta de atragere la răspundere penală.

În conformitate cu Comentariul general nr. 24 (2019) privind drepturile minorilor în sistemul justiției cu minori este ”demonstrat că programele intensive de tratament realizate într-un cadru familial și comunitar, menite să aducă schimbări pozitive în ceea ce privește diverse aspecte ale diferitelor sisteme sociale (locuință, școală, comunitate, relații inter pares), care contribuie la apariția unor probleme comportamentale grave ale minorilor, reduc riscul expunerii minorilor la sistemele de justiție pentru minori. Programele de prevenire și intervenție timpurie ar trebui să se axeze pe sprijinirea familiilor, în special a celor care se află în situații vulnerabile sau în care au loc violențe. Ar trebui să se acorde sprijin minorilor expuși riscului, în special minorilor care nu mai frecventează școala, care sunt exmatriculați sau care nu își finalizează studiile. Se recomandă asigurarea sprijinului din partea unui grup inter pares și o implicare activă din partea părinților. Statele părți ar trebui, de asemenea, să pună la punct servicii și programe comunitare care să răspundă nevoilor, problemelor, preocupărilor și intereselor specifice ale minorilor și care să ofere o consiliere și o îndrumare adecvate familiilor acestora.²³. Intervențiile trebuie să fie precedate de

²² Codul de procedură penală nr. 122 din 14.03.2003, art. 344/1

²³ Comentariul general nr. 24 (2019) privind drepturile minorilor în sistemul justiției cu minori, p.9

o evaluare interdisciplinară și cuprinzătoare a nevoilor copilului. Ca prioritate absolută, minorii trebuie să beneficieze de sprijin în cadrul familiilor și comunităților lor. În cazurile excepționale, care necesită plasamentul într-o structură de îngrijire în afara mediului familial, o astfel de îngrijire alternativă ar trebui să fie asigurată, de preferat, în cadrul unei familii, deși, în anumite cazuri, plasarea în instituții de îngrijire rezidențială poate fi adecvată întrucât permite furnizarea tuturor serviciilor profesionale necesare.²⁴ În plus, se încurajează realizarea unor evaluări individuale ale minorilor și adoptarea unei abordări multidisciplinare. Ar trebui acordată o atenție deosebită serviciilor comunitare specializate, destinate minorilor care nu au împlinit vârsta răspunderii penale, dar cu privire la care se apreciază că au nevoie de sprijin²⁵.

În anul 2023, din 417 cauze penale cu minori finalizate, în 9 cazuri în privința a 9 minori urmărirea penală a fost încetată din motiv că făptuitorul minor nu a atins vârsta de atragere la răspundere penală.²⁶ Deși, nesemnificativă ca pondere - 2% din numărul de dosare penale finalizate și 14%

Având în vedere importanța acestui subiect, se recomandă includerea sa în cadrul cursurilor „Particularitățile judecării cauzelor penale în prima instanță” și „Conducerea și exercitarea urmăririi penale”, pentru a asigura o abordare unitară și profesionistă în astfel de situații.

din numărul de dosare penale încetate pe perioada anului 2023, chestiunea legată de modul de reacție a autorităților la faptele prejudiciabile comise de copii sub vârsta atragerii la răspundere penală este actuală din perspectiva modului de abordare din partea profesioniștilor: sunt acești copii infractori sau copii în situație de risc care au nevoie de sprijin?

Recomandarea nr. 5. Elaborarea cursului: ”Justiția pentru copii: standarde internaționale, abordări moderne și responsabilitatea profesioniștilor”

Pentru a asigura o mai bună înțelegere a problemelor și provocărilor din domeniul justiției pentru minorii în contact cu legea, pe lângă cunoștințe durabile în domeniu, mai este important ca profesioniștii să accepte un model de gândire în favoarea copilului. O viziune setată despre rolul și responsabilitatea maturilor și societății în ansamblu asupra modelului comportamental însușit de minorul în conflict cu legea și rolul și responsabilitatea profesioniștilor în acordarea sprijinului copilului (și familiei acestuia) în situație de criză.

Comitetul subliniază că formarea continuă și sistematică a profesioniștilor din sistemul de justiție pentru minori este esențială pentru a asigura respectarea acestor garanții. Acești profesioniști ar trebui să poată lucra în echipe interdisciplinare și ar trebui să fie bine informați cu privire la dezvoltarea fizică, psihologică, mentală și socială a minorilor și adolescenților, precum și cu privire la nevoile speciale ale celor mai marginalizați copii²⁷.

Pentru a asigura calitatea administrării justiției pentru minori, este esențial ca toți profesioniștii implicați să beneficieze de o formare multidisciplinară adecvată cu privire la conținutul și semnificația Convenției ONU privind drepturile copilului și alte standarde în domeniu. Formarea ar trebui să fie sistematică și continuă și nu ar trebui să se limiteze la informații privind dispozițiile legale naționale și internaționale relevante. Aceasta ar trebui să includă informații consacrate și date noi din diverse domenii, în special cu privire la cauzele sociale și de altă natură ale

²⁴ Ibidem, p.11

²⁵ Ibidem, p.109

²⁶ Raport de activitate a procuraturii pentru anul 2023, pag. 43

²⁷ Ibidem, p.39

criminalității; dezvoltarea socială și psihologică a minorilor, inclusiv descoperirile actuale din domeniul neuroștiinței; cultura și tendințele specifice tinerilor; dinamica activităților de grup; și măsurile de dejudiciarizare și pedepsele neprivative de libertate disponibile, în special măsurile care permit să se evite recurgerea la procedura judiciară.²⁸

Pornind de la cele menționate, considerăm oportun a dezvolta un curs cu caracter general, orinetat spre a crea modele de abordare mai degrabă decât a detalia subiecte concrete, destinat tuturor actorilor din domeniul justiției antrenați pe dimensiunea justiției juvenile, care ar fi în egală măsură valoros atât pentru formarea inițială, cât și pentru formarea continuă.

Cuprinsul orientativ al cursului

Cuprinsul orientativ al cursului ar putea să cuprindă, dar să nu se limiteze la următoarele subiecte:

Modul I: Fundamentele justiției pentru copii

1. Principiile directoare ale justiției pentru copii
 - Drepturile copilului în justiție: standarde internaționale și naționale
 - Convenția ONU privind Drepturile Copilului și Comentariul General nr. 24
 - Principiul interesului superior al copilului în sistemul de justiție
2. Tendințe actuale și bune practici în domeniul justiției pentru minori
 - Modele europene și internaționale
 - Experiențe și inovații în abordarea justiției juvenile

Modul II: Copiii în calitate de subiecți ai justiției penale

3. Copiii care au comis fapte penale: de la sancționare la sprijin
 - Vârsta răspunderii penale
 - Ce înseamnă dejudiciarizarea și justiția restaurativă? Avantajele dejudiciarizării și justiției restaurative;
 - Instrumente și bune practici ale justiției restaurative:
 - Medierea penală: cum și când poate fi aplicată?
 - Programe probaționale
 - Rolul facilitării dialogului între minor și victimă
 - Reabilitarea și reintegrarea socială a minorilor
4. Copiii-victime și copii-martori în cauze penale
 - Protecția copiilor-victime: standarde internaționale și naționale
 - Intervievarea copiilor-martori: metode și bune practici
 - Măsuri speciale de protecție a minorilor în timpul procedurilor penale

Modul III: Redimensionarea justiției penale pentru minori și alternative la încarcerare

5. Alternativa la detenție: necesitate și beneficii
 - Impactul negativ al detenției asupra dezvoltării copilului
 - Modele de sancțiuni alternative
 - Importanța implicării comunității și a serviciilor de suport
6. Detenția preventivă și condițiile de executare a pedepselor
 - Principiile privării de libertate a minorilor
 - Regimul și condițiile din centrele de detenție pentru minori
 - Standardele internaționale privind tratamentul minorilor privați de libertate

²⁸ Ibidem, p.111

Modul IV: Copiii în justiția civilă și administrativă

7. Copiii implicați în litigii familiale
 - Stabilirea domiciliului și drepturile de vizită
 - Partajarea averii și drepturile patrimoniale ale copiilor
 - Decăderea din drepturile părintești: criterii și consecințe
8. Adopția națională și internațională
 - Proceduri legale și standarde internaționale în adopție
 - Protecția copilului în procesul de adopție
9. Copiii în sistemul de protecție socială
 - Mecanisme de protecție a copiilor în situații de risc
 - Rolul serviciilor sociale și al justiției în prevenirea abuzului

Modul V: Importanța datelor statistice și formarea profesională

10. Colectarea și procesarea datelor statistice privind justiția juvenilă
 - De ce sunt importante datele statistice pentru politicile publice?
 - Cum utilizăm statisticile pentru a îmbunătăți intervențiile?
 - Modele de raportare și analiză a datelor privind minorii în justiție
11. Rolul profesioniștilor din justiție în protecția copiilor
 - Creșterea gradului de conștientizare și formare continuă
 - Abordarea interdisciplinară în justiția pentru copii
 - Comunicarea eficientă cu minorii în cadrul procedurilor judiciare

ANEXA nr. 1. Tabel Curriculumuri incluse în Planul de formare inițială

	Denumirea cursului	Numărul total de ore	Unitate de curs	Subiect dezvoltat în cadrul unității de curs	Ore de curs	Ore pr.	Strategii didactice/ resurse logistice	destinatari
1.	Metodica investigării infracțiunilor contra vieții sexuale	4/12	Tema 1: Infracțiuni privind viața sexuală. Caracterizarea generală. Tipurile infracțiunilor privind viața sexuală	Acțiuni cu caracter sexual săvârșite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani; Ademenirea minorului în scopuri sexuale.	4		Prelegere interactivă (cu suport vizual); Proiector/laptop Flipchart Acces la internet	candidați la funcția de procuror
			Tema 4. Particularitățile investigării infracțiunilor cu caracter sexual privind victimele copii	Audierea în condiții speciale a copiilor victime art. 110/1 Cpp Interviewatorii. Referirea cazului Serviciului integrat de specializare înaltă "Barnahus" ; Vârsta consimțământului sexual. Consimțământul viciat. Evaluarea psihologică. Protecția copilului victimă. Indicarea participanților prezența cărora este obligatorie la		2	Seminare Studiu de caz Tablă flipchart Întocmirea proiectelor de acte procesuale	

				efectuarea acțiunilor de urmărire penală descrise supra și rolul fiecărui participant.				
2.	Metodica investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor	4/12	Tema 1 Caracterizarea generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor. Articolul 201 Cp - Incestul Articolul 201/1 Cp - Violența în familie Articolul 205. Abuzul părinților și altor persoane la adopția copiilor Articolul 206. Traficul de copii Articolul 206/1. Utilizarea rezultatelor muncii sau serviciilor unei persoane care este victimă a traficului de copii Articolul 207. Scoaterea ilegală a copiilor din țară Articolul 208. Atragerea minorilor la activitate	Caracterizarea generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor Articolul 201 Cp - Incestul Articolul 201/1 Cp - Violența în familie Articolul 205. Abuzul părinților și altor persoane la adopția copiilor Articolul 206. Traficul de copii Articolul 206/1. Utilizarea rezultatelor muncii sau serviciilor unei persoane care este victimă a traficului de copii Articolul 207. Scoaterea ilegală a copiilor din țară Articolul 208. Atragerea minorilor la activitate	4		Prelegere interactivă (cu suport vizual); Proiector/laptop Flipchart Acces la internet	candidați la funcția de procuror

				criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale Articolul 208/1. Pornografia infantilă Articolul 208/2. Recurgerea la prostituția practică de un copil Articolul 209. Atragerea minorilor la consumul ilegal de substanțe stupefiante, psihotrope și/sau de alte substanțe cu efecte similare				
			Tema 2 Tactica și metodică efectuării acțiunilor de urmărire penală la investigare a infracțiunii de violență în familie (Cu caracter general)	Examinarea sesizărilor și pornirea urmăririi penale în cazul infracțiunii de violență în familie. Subiectul special al infracțiunii – membrul de familie. Modalitățile faptice ale infracțiunii de violență în familie. Pornirea urmăririi penale în lipsa plângerii victimei. Circumstanțele		4	Seminare Studiu de caz Tablă flipchart Întocmirea proiectelor de acte procesuale	

				e ce urmează a fi stabilite la investigarea infracțiunilor. Probatoriul. Acțiunile de urmărire penală care nu suferă amânare în cazul investigării infracțiunilor de violență în familie. Cercetarea la fața locului. Confruntarea. Studierea actelor procedurale preluate din practica judiciară în baza unor spețe prezentate audienților, identificarea erorilor admise la întocmirea acestora. Întocmirea actelor.				
			Tema 3 Audierea victimei infracțiunii or contra familiei și minorilor. Particularități ale procedurii speciale în cauzele cu copii – victime a infracțiunii or contra familiei	Modalități speciale de audiere a victimei; Audierea în condiții speciale - art.110/1Cpp Intervievatorii. Referirea cazului Serviciului integrat de specializare înaltă ”Barnahus”; Condițiile		2	Seminare. Studiu de caz. Tablă flipchart Întocmirea proiectelor de acte procesuale	

				confruntării. Felurile expertizelor ce pot fi dispuse în cadrul investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor. Cazurile de efectuare obligatorie a expertizelor; Constatarea sau expertiza medico-legală; Dispunerea și efectuarea expertizei psihiatrice, psihiatrico-psihologice; Studierea actelor procedurale, preluate din practica judiciară, identificarea erorilor admise la întocmirea acestora. Întocmirea actelor procedurale în baza unor spețe prezentate audienților. Analiza actelor procedurale întocmite de audienți.				
			Tema 4 Tactica și metodica efectuării acțiunilor de urmărire penală la	Aspecte procesuale la urmărirea penală a infracțiunilor contra minorilor:		4	Seminare Studiu de caz Tablă flipchart Întocmirea proiectelor	

			investigare a infracțiunii contra minorilor. Scoaterea ilegală a copilului din țară. Circuitul materialelor de abuz sexual asupra copiilor (MASC); Traficul de copii; scoaterea ilegală a copilului din țară, circuitul materialelor de abuz sexual asupra copiilor (MASC); traficul de copii; Determinarea gradului prejudiciabil al infracțiunilor contra minorilor, conform elementelor infracțiunii; Descrierea elementelor de fapt care urmează a fi probate în cadrul procesului penal. Identificarea acțiunilor de urmărire penală necesar de realizat			de acte procesuale	
		Tema 5 Audierea bănuțului, învinutului în cazul investigațiilor infracțiunilor contra familiei și minorilor. Punerea sub învinuire și terminarea urmăririi penale. Rechizitoriul.	Aspectele practice privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală evocate supra. Verificarea de către procuror a cauzei primite de la organul de urmărire penală, că urmărirea penală este completă, că		1	Seminare Studiu de caz Tablă flipchart Întocmirea proiectelor de acte procesuale	

				există probe suficiente și legal administrate; Standardul probei; Punerea sub învinuire și terminarea urmăririi penale. Evaluarea situației victimei și referirea la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică). Evitarea revictimizării . Întocmirea actelor procedurale în baza unor spețe prezentate audienților.				
3.	Reprezentarea învinuirii în instanța de judecată și participarea procurorului în procedurile non-penale	10/56	Tema 2 Aspecte teoretico-practice privind procedura și tactica prezentării probelor în acuzare de către procuror în cadrul cercetării judecătorești	1. Importanța cercetării judecătorești și rolul procurorului la această etapă. 2. Factorii ce influențează stabilirea ordinii de cercetare a probelor. 3. Audierea inculpatului. 4. Audierea celorlalte	2	12	Curs - prelegere	candidați la funcția de procuror

				părți. Audierea martorilor. 5. Audierea părții vătămate; 6. Audierea minorilor; 7. Dispunerea efectuării expertizei, audierea expertului. 8. Examinarea corpurilor delict. 9. Cercetarea documentelor și a proceselor verbale ale acțiunilor procesuale. 10. Prezentarea probelor suplimentare.				
4.	Metodica investigării infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei	4/12	Tema 1: Infracțiuni contra vieții și sănătății	Noțiuni despre infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei. Caracterizarea generală a infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei. Tipurile infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei. Omorul intenționat, omorul săvârșit în stare de afect, pruncuciderea. Lipsirea de viață la dorința persoanei	4		Curs – prelegere Seminare Studiu de caz Tablă flipchart	Pentru procurori

				(eutanasia), lipsirea de viață din imprudență, determinarea la sinucidere				
5.	Pregătirea cauzelor civile pentru dezbateri judiciare	8/8	Tema 3. Particularit ățile fazei de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare în litigii privind raporturile civile nelitigioase	Implicații teoretice privind pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare în litigii privind raporturile juridice necontencioas e: - litigii privind constatarea faptelor care au valoare juridică; - litigii privind instituirea măsurilor de ocrotire judiciare; - litigii privind aplicarea măsurilor de protecție pentru victimele violenței în familie;	2	2	Curs – prelegere Proiector/la ptop Prelegere interactivă (cu suport vizual); Brainstormi ng Seminar Studiu de acte procedurale pe cazuri concrete	(candid ați la funcția de judecăt or)
6.	Aplicarea măsurilor de protecție în cazul violenței în familie	8/12	Tema 3. Aplicarea măsurilor de protecție în cazul violenței în familie	Simularea procesului de soluționare a cererii de aplicare a măsurilor de protecție în privața copiilor/adult ilor și a persoanelor cu vulnerabilități multiple (persoane cu dizabilități fizice,		2	Activitate simulativă	(candid ați la funcția de judecăt or)

				senzoriale, intelectuale sau psiho sociale în privința cărora sunt aplicate măsuri de ocrotire judiciară) - în cadrul violenței în familie				
7.	Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ	2/10	Tema 1 Aspecte introductive privind cadrul legal penal și procesul penal, privind măsurile de constrângere cu caracter educativ.	1. Aspecte legale cu privire la măsurile de constrângere cu caracter educativ. 2. Evoluția și caracteristica măsurilor de constrângere cu caracter educativ. 3. Aspecte comparative cu privire la măsurile de constrângere cu caracter educativ.	1		Prelegere interactivă (cu suport vizual); Brainstorming Proiector/laptop Flipchart Acces la internet	(candidați la funcții de judecător și de procuror)
			Tema 2 Particularitățile aplicării măsurilor de constrângere cu caracter educativ	Sistemul măsurilor de constrângere cu caracter educativ. Determinarea particularităților măsurilor de constrângere cu caracter educativ. Condițiile aplicării în practică a măsurilor de constrângere cu caracter educativ. Consecințele		4	Curs – prelegere Proiector/laptop Prelegere interactivă (cu suport vizual); Brainstorming	

				nerespectării acestora.				
			Tema 3. Perspectivele reintegrării sociale a minorilor față de care se aplică măsurile de constrângere cu caracter educativ	1. Aspecte generale cu privire la prevenirea și combaterea infracționalității juvenile. 2. Aportul comunității și a autorităților de stat în reintegrarea socială a copiilor în conflict cu legea în raport cu care se aplică măsurile de constrângere cu caracter educativ. 3. Rolul măsurilor de constrângere cu caracter educativ în prevenirea și combaterea infracționalității juvenile.	1	4	Curs – prelegere Proiector/la ptop Prelegere interactivă (cu suport vizual); Brainstorming	
			Tema 4. Practica judiciară națională cu referire la aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ	Practica judiciară națională cu privire la aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ		2	Curs – prelegere Proiector/la ptop Prelegere interactivă (cu suport vizual); Brainstorming	
8.	Examinarea cauzei civile în litigii care rezultă din răspunderea delictuală	4/8	Tema 2. Simularea examinării proceselor privind răspunderea a pentru	1. Determinarea condițiilor punerii pe rol a unei acțiuni privind răspunderea	0	2	Seminar Studiu de acte procedurale pe cazuri concrete.	(candidați la funcția de judecător)

			prejudiciul cauzat de un minor.	pentru prejudiciul cauzat de un minor , de o persoană în privința căreia s-a instituit o măsură de ocrotire judiciară și de o persoană cu discernământ diminuat.			Redactarea actelor procedurale	
9.	Examinarea cauzelor civile în litigii care rezultă din dreptul familiei (pentru instruirea prin activități simulative)	4/12	Tema 1. Aspecte teoretice și practice privind procedura de examinare a cauzelor civile în litigii care rezultă din dreptul familiei	-Curriculum-ul pentru activitățile simulative din modulul „Examinarea cauzelor civile în litigii care rezultă din dreptul familiei” este axat pe studiul aprofundat de către audienți a procedurii de judecare în primă instanță a cauzelor civile în litigii care rezultă din dreptul familiei, în special a litigiilor de desfacere a căsătoriei, stabilirea domiciliului copilului minor, adopției , decăderii din drepturile părintești, cât și formarea abilităților de înțelegere, interpretare	4	0	Una sau mai multe săli special amenajate pentru simularea proceselor de judecată; Echipament de înregistrare video și audio a ședinței de judecată; O sală dotată cu unul sau mai multe calculatoare și printere; Acces la internet, materiale de birotică; Robe pentru judecător, grefier, avocați; După caz: tablă flip-chart, proiector.	(candidați la funcția de judecător)

			și aplicare corectă a prevederilor legale <i>Notă: Curriculumul nu conține informații detaliate despre unitățile de curs. Curriculumul prevede metodologia organizării simulării procesului.</i>				
			Tema 2. Simularea examinării cauzelor civile privind desfacerea căsătoriei, determinarea domiciliul ui copilului minor și încasarea pensiei de întreținere		0	2	
			Tema 3. Simularea examinării cauzelor civile privind decăderea din drepturi părintești		0	3	
			Tema 4. Simularea examinării cauzelor civile privind		0	3	

			stabilirea, contestare a paternității					
			Tema 5. Simularea examinării cauzelor civile privind încuviința rea adopției		0	3		
10.	Controlul judiciar al procedurii prejudiciare	24/58	F.1.4. Modalități speciale de audiere a martorului și a părții vătămate	1. Generalități privind modalitățile speciale de audiere a martorului și a părții vătămate în procesul penal. 2. Simularea procesului de audiere a martorului în temeiul art. 109 (alin.) 3- 3/1 Cod pr. pen. 3. Simularea procesului de audiere a martorului în temeiul art. 110 Cod pr. pen. 4. Simularea procesului de audiere a martorului minor în temeiul art. 110/1 Cod pr. pen.	4	12	Una sau mai multe săli special amenajate pentru simularea proceselor de judecată; Echipament de înregistrare video și audio a ședinței de judecată; O sală dotată cu unul sau mai multe calculatoare și printere; Acces la internet, materiale de birotică; Robe pentru judecător, grefier, avocați; După caz: tablă flip- chart, proiector, soft ZOOM.	(candidați la funcții de judecător și de procuror)

11.	Problema calificării anumitor categorii de infracțiuni	4/44	Tema 3. Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei	1. Compararea unor infracțiuni prevăzute în Capitolul III al Părții Speciale a Codului penal cu unele infracțiuni contra patrimoniului, contra familiei și minorilor , contra justiției etc. 2. Specificul coautoratului, complicității, tentativei etc. în cazul infracțiunilor contra libertății, cinstei și demnității persoanei.	0	4	Studiu de caz; Lucru în grup; Feedback; Fișe de observare; Laptop/tablă inteligentă; Studii/acte procedurale în formă electronică; Soft ZOOM.	(candidați la funcții de judecător și de procuror)
			Tema 6. Infracțiuni contra familiei și minorilor	1. Trăsăturile caracteristice ale elementelor constitutive și ale elementelor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor contra familiei și minorilor . 2. Disocierea infracțiunilor contra familiei și minorilor de unele fapte penale conexe. 3. Participația și etapele activității infracționale neconsumate în cazul	0	4	Soluționare a cazurilor practice; Brainstorming frontal; Studiu de caz individual; Flipchart; Laptop/tablă inteligentă; Fișe de lucru și de evaluare; Soft ZOOM.	

				infracțiunilor contra familiei și minorilor . 4. Probleme de încadrare a faptelor incriminate în Capitolul VII al Părții Speciale a Codului penal.				
12.	Individualiza rea pedepselor	4/12	Tema 2. Aplicarea pedepsei penale conform criteriilor generale de individuali zare a pedepsei penale	1. Sistemul pedepselor; 2. Forme și modalități de individualizar e a pedepselor penale. 3. Persoana infractorului. Individualiza rea pedepsei penale în privința minorului, persoanei care a împlinit 18 ani dar nu are împliniți 21 ani.	0	4	Curs – prelegere Proiector/la ptop Prelegere interactivă (cu suport vizual) Brainstormi ng	(candid ați la funcții de judecăt or și procuro r)
13.	Punerea în executare a hotărârilor judecătorești în materie penală	8/22	Tema 3. Alternative la detenție. Sanțiuni și măsuri comunitare . Implicarea comunității .	Pedeapsa cu închisoarea și drepturile omului; Utilizarea excesivă a detenției; Utilizarea neconformă a măsurilor alternative la detenție; Sanțiuni și măsuri comunitare – avantaje. Rolul comunității.	3	8	Prelegere cu suport vizual, Power Point, laptop, Videoproie ctor Note de curs Studiu de caz. Tablă Flipchart.	(candid ați la funcții de judecăt or și de procuro r)

				SMC față de minori;				
14.	Psihologie comportamentală și investigativă	4/12	Tema 4. Dimensiuni psihologice privind minorul implicat în procesul investigativ	Particularitățile psihologice ale minorului. Crizele de vârstă, caracteristici comportamentale. Specificul comportamentului copiilor supuși violenței, stresul post-traumatic și revictimizarea. Aspecte psihologice ale minciunii în comportamentul juvenil. Perspectiva psihologică asupra etapelor audierii copiilor. Probleme tactice și etice cu privire la ascultarea minorilor. Aspectele psihologice privind audierea minorilor – victime.	1	3	Una sau mai multe săli special amenajate pentru simularea procedurilor probatorii; Echipament de înregistrare video și audio a acțiunilor de urmărire penală; O sală dotată cu unul sau mai multe calculatoare și printere; Acces la internet, materiale de birotică; după caz: tablă flip-chart, proiector, soft ZOOM.	(candidați la funcții de judecător și de procuror)
15.	Conducerea și exercitarea urmăririi penale	32/88	A.2.3. Dispunerea și aplicarea măsurilor de constrângere și preventive	7. Simularea procedurii de aplicare a măsurilor preventive față de minori și Militari.	12	28	Una sau mai multe săli special amenajate pentru realizarea activităților practice;	(candidați la funcția de procuror)

16.	Metodica investigării anumitor categorii de infracțiuni	40/12	A.3.5. Investigare a infracțiunilor contra familiei și minorilor	1. Caracterizare a generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor 2. Lucrul cu victima infracțiunilor contra familiei și minorilor; Consilierea informațională , referirea victimei la serviciile de protecție și asistență; particularitățile procedurii speciale în cauzele cu copii – victime a infracțiunilor contra familiei și minorilor 3. Examinarea sesizărilor și pornirea urmăririi penale în cazul infracțiunilor contra familiei și minorilor 4. Acțiunile de urmărire penală care nu suferă amânare în cazul cercetării infracțiunilor contra familiei și minorilor	4	12	Una sau mai multe săli special amenajate pentru simularea procedurilor probatorii; Echipament de înregistrare video și audio a acțiunilor de urmărire penală; O sală dotată cu unul sau mai multe calculatoare și printere; Acces la internet, materiale de birotică; după caz: tablă flip-chart, proiector, soft ZOOM.	(candidați la funcția de procuror)
-----	--	-------	--	---	---	----	--	------------------------------------

				5. Dispunerea expertizelor în cazul investigării infracţiunilor contra familiei şi minorilor; Efectuarea evaluărilor psihologice a victimei 6. Audierea în condiţii speciale a martorilor/părţii vătămate minore; Audierea bănuیتului, învinuitului în cazul investigării infracţiunilor contra familiei şi minorilor. Punerea sub învinuire şi terminarea urmăririi penale				
total		172/390			45	131		

ANEXA nr. 2. Tabel Cursuri incluse în Planul calendaristic modular de formare continuă pentru semestrul I și 2 a. 2024

Indicatori:

Sem. – Semestru;

** - Cursul se repetă în ambele semestre;

Numere prin bară, ___/___ - judecători/procurori;

N/o	Denumirea activității	Destinatari	Nr. de participanți planificat Sem. 1 Sem. 2	Nr de participanți realizat Sem. 1 Sem. 2
MODULUL ACTIVITATEA DE PROBAȚIUNE				
1.**	Tehnici și metode de lucru cu agresorii familiali. Prevenirea violenței față de femei și copii	Consilieri de probațiune	25 25	25 24
2.**	Întocmirea referatelor prezentințiale de evaluare psihosocială. Probațiunea juvenilă <u>Conținut:</u> Identificarea factorilor și perspectivelor de reintegrare după speță; Conceptul probațiunii juvenile, particularitățile justiției pentru minori. Procesul de supraveghere a minorilor supuși probațiuni: categoriile de subiecți minori, evaluarea, elaborarea planului de probațiune, realizarea acțiunilor de control și asistență. Instrumente specializate în lucru cu subiecții minori: programe probaționale	Consilieri de probațiune	25 25	27 20
MODULUL PARTICULARITĂȚILE ACORDĂRII ASISTENȚEI JURIDICE GARANTATE DE STAT PE DIFERITE TIPURI DE CAUZE				
3.**	Particularitățile examinării litigiilor ce țin de stabilirea programului/graficului de întrevederi cu copilul în procedura generală contencioasă și în procedura contenciosului administrativ	Avocați care acordă asistență juridică garantată de stat	30 30	34 31

	Conținut: Acordarea asistenței juridice calificate garantată de stat în cauzele civile ce țin de stabilirea programului de întrevederi cu copilul de către autoritatea tutelară; Jurisprudența CtEDO cu referire la autoritatea părintească, încredințarea copilului și dreptul de vizită; Dreptul copilului la exprimarea opiniei în cursul dezbaterilor judiciare sau administrative; Acordarea asistenței juridice calificate garantată de stat în cauzele civile ce țin de înlăturarea impedimentelor/obstacolelor în comunicarea părintelui cu copilul			
4.**	Particularitățile audierii minorului în condiții speciale Conținut: Indicatori și consecințe pe termen mediu și lung ale abuzului fizic și sexual asupra copiilor. Abordarea specifică a copiilor victime ale infracțiunilor cu caracter sexual, trafic de copii și violența în familie; Dispoziții legale speciale privind audierea minorului în condiții speciale; Aplicații practice privind audierea minorilor în condiții speciale	Avocați care acordă asistență juridică garantată de stat	30 30	32 25
5.**	Asigurarea respectării drepturilor victimelor violenței sexuale și a violenței în familie Conținut: Legislația Republicii Moldova în domeniul violenței în familie: aspecte de drept civil și drept procesual civil. Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie în	Avocați care acordă asistență juridică garantată de stat	30 30	33 32

	cadrul procesului civil; Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie în cadrul procesului penal; Jurisprudența CtEDO privind violența în familie; Servicii de protecție și asistență a victimelor violenței sexuale și a violenței în familie			
MODULUL DREPT. PSIHLOGIE. PSIHIATRIE				
6.**	Aspecte psiho-fiziologice ale minorilor implicați în infracțiuni cu caracter sexual Conținut: Indicatorii și consecințele ale abuzului asupra copiilor (Abuzul față de copii, Factorii de risc; Consecințele ale abuzului; Mecanisme de apărare; Sindromul Stockholm; Reziliența și creșterea/ dezvoltarea post traumatică); Caracteristici generale și particulare ale abuzatorilor (Competențe parentale, Abuzatorii sexuali de copii, Grooming și manipulare) <u>Protecția drepturilor și intereselor victimelor/ martorilor la toate etapele investigării și procesului penal.</u>	Asistenți judiciari, grefieri, șefi secretariate/consultanți ai procurorilor	25 25	37 34
7.	Proiectul Consiliului Europei: Atelier privind Recomandarea Generală Nr. 1 a GREVIO pe dimensiunea digitală a violenței față de femei și fete, adresat procurorilor, judecătorilor și ofițerilor de urmărire penală Conținut: Copiii și dimensiunea digitală a violenței	Judecători și procurori	40	39

MODULUL PROTECȚIA MINORILOR ȘI VIOLENȚA ÎN FAMILIE (pentru Asistenți judiciari, Grefieri, Consultanți ai procurorilor)				
8.**	Particularitățile investigării și judecării infracțiunilor privind violența în familie/violența față de copii Conținut: Cauzele violenței în familie și portretul psihologic al victimei și agresorului. Trauma și nevoile victimei violenței în familie; Particularitățile judecării cauzelor civile cu elemente de violență în familie; Infracțiunea de „violență în familie”, elementele infracțiunii, subiecții, circumstanțe agravante, răspunderea; Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie; Investigarea cazurilor de violență în familie: competența, probatoriul pe cauzele privind violența în familie, pericolele medierii și împăcării pe cauzele de violență în familie; Protecția și asistența victimelor în cazurile de violență în familie	Asistenți judiciari/grefieri/consulta nți ai procurorilor	30 30	39 44
9.**	Metodici și tactici de investigare și examinare a cauzelor privind infracțiunile cu caracter sexual comise prin intermediul tehnologiilor informaționale. Aspecte privind abuzul online a minorilor Conținut: Convenția de la Lanzarote pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale; Convenția ONU privind drepturile copilului; Respectarea procedurii	Asistenți judiciari/grefieri/consulta nți ai procurorilor	30 30	28 40

	speciale în cauzele privind copiii – victime ale abuzului sexual on-line; Practici naționale de calificare a faptelor de abuz și exploatare sexuală online: constatări, concluzii și recomandări cheie; Fenomenul de abuz sexual online asupra copiilor (Abordarea victim-centrică a cazului, Acte normative și recomandările internaționale)			
MODULUL PROTECȚIA MINORILOR ȘI VIOLENȚA ÎN FAMILIE (pentru judecători și procurori)				
10**	Investigarea infracțiunilor cu caracter sexual săvârșite de minori și împotriva minorilor Conținut: Indicatori și consecințe pe termen mediu și lung ale abuzului sexual asupra copiilor. Abordarea specifică a copiilor victime ale infracțiunilor cu caracter sexual; Specificul investigației cazurilor de abuz sexual online asupra copiilor; Investigarea infracțiunilor cu caracter sexual săvârșite de minori și împotriva minorilor; Audiarea copiilor în condiții speciale.	Judecători și procurori	30 30	21 (9/13) 13 (2/11)
11**	Aspecte psiho-fiziologice ale minorilor implicați în infracțiuni cu caracter sexual Conținut: Indicatorii și consecințele ale abuzului asupra copiilor (Abuzul față de copii, Factorii de risc; Consecințele ale abuzului; Mecanisme de apărare; Sindromul Stockholm; Reziliența și creșterea dezvoltarea post	Judecători și procurori	30 30	18 (6/12) 12 (1/11)

	traumatică); Caracteristici generale și particulare ale abuzatorilor (Competențe parentale, Abuzatorii sexuali de copii, Grooming și manipulare); <u>Protecția drepturilor și intereselor victimelor/martorilor la toate etapele investigării și procesului penal.</u>			
12.**	Investigarea și examinarea infracțiunilor privind violența în familie Conținut: Cauzele violenței în familie și portretul psihologic al victimei și agresorului. Trauma și nevoile victimei violenței în familie; Particularitățile judecării cauzelor civile cu elemente de violență în familie; Infracțiunea de „violență în familie”, elementele infracțiunii, subiecții, circumstanțe agravante, răspunderea; Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie; Investigarea cazurilor de violență în familie: competența, probatoriul pe cauzele privind violența în familie, pericolele medierii și împăcării pe cauzele de violență în familie; Protecția și asistența victimelor în cazurile de violență în familie.	Judecători și procurori	30 30	26 (8/18) 25 (9/16)
MODULUL DREPTUL CIVIL ȘI DREPTUL ADMINISTRATIV				
13.**	Aspecte practice în examinarea litigiilor de familie, inclusiv cu implicarea copiilor Conținut: Aspecte practice și standard CEDO cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor.	Asistenți judiciari, grefieri/consultanți ai procurorilor	30 30	49 28

	Accesul copilului la justiție în aceste cazuri. Custodia asupra copilului; Plecarea copiilor în străinătate. Răpirea copiilor și returnarea; Aspecte practice cu privire la stabilirea/modificarea pensiei de întreținere; Decăderea din drepturile părintești, standard CEDO.			
MODULUL DREPT CIVIL ȘI ASPECTE DE PROCEDURĂ CIVILĂ				
14.	Problematica soluționării litigiilor de adopție (națională/internațională) Conținut: Condițiile de fond și de formă ale adopției Copil adoptabil: - stabilirea statutului de copil adoptabil; - interdicții. Adoptatorii: - profilul adoptatorului; - interdicții. Procedura prejudiciară a adopției: - evaluarea adoptatorului; - potrivirea; - încredințarea copilului în scopul adopției Procedura judiciară: - competența jurisdicțională; - subiecții procedurii judiciare; - acțiunile instanței de pregătire a cauzei de dezbateri; - dosarul adoptatorilor; - dosarul copilului. Particularitățile examinării cauzelor de: - adopție națională; - adopție internațională; - adopție între rude. Hotărârea judecătorească: - conținutul hotărârii; - cazuri de motivare a hotărârii; - efectele adopției; - regimul juridic al informațiilor privind adopția. Revocarea adopției.	Judecători și procurori	20/10	15/18
15.**	Particularitățile soluționării litigiilor de	Judecători	30 30	12 8

	familie cu implicarea minorilor Conținut: Stabilirea domiciliului copiilor minori. Decăderea din drepturile părintești; Atestarea provenienței copilului. Stabilirea/contestarea paternității. Constatarea dreptului copilului de a comunica cu părinții și alte rude; Determinarea pensiei de întreținere pentru copilul minor. Participarea părinților la cheltuieli suplimentare în favoarea copiilor.			
MODULUL CRIMINALITATEA INFORMATICA				
16.**	Școală tematică de primăvară/toamnă: Metodici și tactici de investigare și examinare a cauzelor privind infracțiunile cu caracter sexual comise prin intermediul tehnologiilor informaționale. Aspecte privind abuzul online asupra minorilor. Conținut: Vulnerabilitatea copiilor la abuzul sexual și exploatarea sexuală online, Particularități de vârstă a copiilor, Comportamente riscante online, Forme de manifestare ale abuzului sexual online, Consecințele abuzului sexual online asupra copiilor, Stereotipuri și prejudecăți în rândul specialiștilor; Particularități ale infracțiunilor din categoria abuzului și exploatarea sexuală online a copiilor; Activitatea de investigații specifică categoriilor respective de infracțiuni; Profilul, motivația și	Judecători și procurori (sem. 1) Judecători și procurori (sem. 2)	30 30	29 21(4/17)

	comportamentul agresorilor;			
MODULUL ASPECTE DE DREPT PENAL ȘI PROCEDURĂ PENALĂ				
17.	Școală de toamnă: Prevenirea și combaterea exploatării și abuzului online asupra minorilor	Judecători, Procurori, OUP, Ofițeri de investigație colaboratori ANPVC/DGPDC	42	45
Sem. 1			497	504
Sem. 2			420	375
Total			917	879
	Tactici, tehnici și bune practici de interacțiune cu mass-media Considerăm necesar a include un modul privind difuzarea informațiilor sensibile despre minori	procurori	30/35	
	Interacțiunea instanțelor de judecată cu mass-media și promovarea încrederii în justiție. Interacțiunea cu justițiabilii. Social-media. Considerăm necesar a include un modul privind difuzarea informațiilor sensibile despre minori	Asistenți judiciari Grefieri Șefi secretariate	4/7/2/21 colaboratori ai instanțelor	